

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

VYTAUTAS ZELIONKA
II kurso studentas

BANDYMAS SAUGUMIZUOTI KINIJĄ LIETUVOJE

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: dr. M. Antonovič

Vilnius, 2021

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Bakalauro/magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Bandymas saugumizuoti Kiniją Lietuvoje“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame institute/universitete Lietuvoje ar užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Vytautas Zelionka

BIBLIOGRAFININIS APRAŠAS

Zelionka V. Bandydas saugumizuoti Kiniją Lietuvoje: Politikos mokslų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas M. Antonovič – V., 2021. – 53 p.

Reikšminiai žodžiai: saugumo studijos, saugumizacija, desaugumizacija, švelnioji galia, ekonominio poveikio priemonės, politinio poveikio priemonės, rezoliucijos, visuomenės apklausos.

Šiame darbe nagrinėjamas Lietuvos bandymas saugumizuoti Kiniją. Tyrimo laikotarpis prasideda nuo Xi Jinping'o atėjimo į valdžią 2012-aisiais iki 2020 metų. Lietuvos bandymas saugumizuoti Kiniją vertinamas atsižvelgiant į saugumizacijos ir desaugumizacijos procesus, komunistinės Kinijos veikimo tendencijas, Lietuvos politikų pozicijas bei apklausų duomenis. Tyrimas atskleidžia dabartinę Kinijos vertinimą Lietuvoje bei prognozuoja Lietuvos politikos Kinijos atžvilgiu pokyčius.

Turinys

ĮVADAS	6
1. Saugumizacijos teorija.....	10
1.1. Saugumizacija ir rizika	11
1.2. Saugumizacijos vykdymas	12
2. Desaugumizacija.....	13
2.1. Desaugumizacija ir rizika	15
3. Kinijos politikos kryptis	16
3.1. Kinijos vykdoma saugumizacija dėl Lietuvos pozicijos Kinijai svarbiais klausimais.....	18
3.2. Kinijos veikimo Baltijos regione grėsmė	20
4. METODOLOGIJA	22
5. TYRIMAS	23
6. Nutekintas Kinijos informacija: „Devintasis dokumentas“.....	23
7. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos: Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas.....	24
8. Saugumizacija.....	27
8.1. Desaugumizacija.....	33
8.1. Saugumizacijos ir desaugumizacijos procesai Lietuvoje: apibendrinimas.....	35
9. Apklausa	36
9.1. Kinijos saugumizacijos Lietuvoje prognozavimas	40
9.2. Kinijos saugumizacija Lietuvoje: trumpasis laikotarpis iki trejų metų	40
9.3. Kinijos saugumizacija Lietuvoje: ilgasis laikotarpis nuo trejų metų ir ilgiau	41
9.4. Kinijos saugumizacijos Lietuvoje prognozavimo išvados	42
IŠVADOS.....	43
Literatūros sąrašas	45
Šaltiniai.....	49
Summary.....	52

ĮVADAS

XXI a. Kinijos galios augimo „politinis fenomenas“¹ dažniausiai yra vertinamas žvelgiant pro supervalstybės JAV interesų prizmę. Visgi, atkreipiamas dėmesys, jog žvelgiant tik iš JAV galios pusės ir jos daromos įtakos Kinijai, toks vertinimas yra „politiškai pateisinamas, bet analitiškai nepakankamas“, nes tarptautiniuose santykiuose ne tik „pasaulis gali keisti Kiniją, bet ir Kinija gali keisti pasaulį“². Tai, kad Kinija savo veikimu bando daryti poveikį pasaulyje liudija Kinijos pasirinkta politikos kryptis. Siekdama įtakos pasaulyje, Kinija plečia švelniosios galios įrankius, kurie yra laikytini varžymosi priemonėmis.³ Taip pat, Kinija pasitelkia įvairius instrumentus, tokius kaip infrastruktūros ar energijos projektus⁴. Globalų Kinijos veikimą liudija ir tai, kad Kinija, esanti geografiškai nutolusi nuo Lietuvos, 2019 metais buvo įvardyta grėsme⁵. Be to, Seimo rezoliucijos projekte buvo pabrėžiamas Klaipėdos valstybinio jūrų uosto buvimas vienu iš Kinijos „investicinių taikinių“ bei pastebėta Kinijos prieiga prie „kritinės infrastruktūros“⁶. Tarptautinių santykių tyrimų srityje, Kinijos veikimo Lietuvoje tyrimas aktualus ne vien dėl dvišalių santykių įvertinimo, bet ir dėl gilesnio šios sąveikos suvokimo: kuo Kiniją domina Lietuva ir ką Kinijos interesai Lietuvoje atspindi tarptautiniuose santykiuose?

Tyrimui atskleisti, periodas nuo 2012 metų šiame darbe pasirinktas dėl to, kad tais metais Xi Jinping'as tapo Kinijos lyderiu. Valdžią įgijęs Xi Jinping'as ėmė kalbėti apie „Kiniškos svajonės“ įgyvendinimą⁷, plėtojo antivakarietišką retoriką, siekdamas pabrėžti „Kinijos vystymosi modelio

¹He, K., Feng, H. (2014). *China's Bargaining Strategies for a Peaceful Rise: Successes and Challenges*. 168-170. https://www.researchgate.net/publication/271400067_China's_Bargaining_Strategies_for_a_Peaceful_Rise_Successes_and_Challenges.

²Ten pat.

³Booth, J. (2019). *To what extent does China represent a threat to the soft power primacy of the U.S.?* 5-6. <https://studenttheses.universiteitleiden.nl/access/item%3A2628792/view>

⁴Downing, K. (2019). *How is China using environmentalism to gain influence in the developing world?* Student Repository. 3. <https://studenttheses.universiteitleiden.nl/handle/1887/68036>

⁵Andrijauskas, K. (2021). *Kinijos ir Lietuvos santykiai 2020 m.: Nusimetant Kaukes?* 4. https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2021/01/SINO-LITHUANIAN-RELATIONS_leidinys_A4_LT.pdf

⁶Lietuvos Respublikos Seimas (2019). *Rezoliucija dėl Lietuvos ir Kinijos santykių*. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/62656bf0289a11ea8f0dfdc2b5879561?positionInSearchResu>

⁷Zhao, K. (2016). *China's Rise and its Discursive Power Strategy*, Chinese Political Science Review. 541 <https://link.springer.com/article/10.1007/s41111-016-0037-8>

alternatyvą Vakarų modeliui”⁸. Daug atgarsių viešojoje erdvėje sulaukė nutekintas „Devintasis dokumentas”, kuriame buvo skelbiama, jog „norint išlaikyti partijos valdžią, reikia atkreipti dėmesį į klaidingus mąstymo būdus, pozicijas ir veiksmus“. Didžiausiomis grėsmėmis dokumente įvardijamas Vakarų konstitucinės demokratijos propagavimas bei siekis paneigti Kinijos sistemą⁹. Šis Kinijos priešiško Vakarams aspektas skatina kritiškai vertinti Vakarų valstybių, o tarp jų ir Lietuvos, santykius su Kinija.

Akademinėje literatūroje Kinija nagrinėjama žvelgiant į įvairias sritis: ekonomines, politines, socialines. Visgi, nors darbuose nagrinėjamos sritys yra įvairios, tyrimus vienija abejonės, kurios siejamos su Kinijos patikimumu bei paradokais. Žvelgiant į ekonomikos sritį, Zijderveld pastebi, kad „tvari plėtra ir Kinijos vaidmuo yra vertinami kontraversiškai”, nes „Kinija siekia prekybos ir ekonomikos plėtros, nors tikina, kad yra tvari”¹⁰. Tai paradoksalu, nes Kinija siejama su aplinkos tarša, didėjančia plečiant ekonominius pajėgumus, tačiau nepaisant to, Kinija pasisako už tvarią plėtrą, kuri jai yra strategiškai paranki.¹¹ Ekonomikos klausimus tiriančios Li darbe yra keliamas klausimas dėl Kinijos viešojo ir privataus sektoriaus santykio. Tyrėja išskiria, kad verslo elitas užsiima lobizmu, siekdamas paveikti politikus tam, kad būtų priimti palankūs sprendimai bei pasiektas didesnis pelnas.¹² Taip pat, Feng ir He teigimu, susirūpinimą Kinijos veikimu lemia tai, kad „Kinija prioritizuoja vystymąsi, o ne civilines ir politines teises”.¹³ Tyrėjų keliami klausimai dėl Kinijos veikimo versle skaidrumo ir įtakos Kinijoje pasiskirstymo yra sietini su Kinijos kaip „savarankiško veikėjo, remiančio autoritarinius režimus ir ignoruojančio Vakarų vystymosi aspektus, tokius kaip demokratija, žmogaus

⁸ Martin, B. (2018). *The Nineteenth party congress: Here comes the future*, Anu Press . 26-27 https://www.jstor.org/stable/j.ctv1rmjm7.6?Search=yes&resultItemClick=true&searchText=xi+jinping+west&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dxi%2Bjinping%2Bwest&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv%2Fcontrol&efreqid=fastly-default%3A49a5a4950173094fd42eba3619623e00&seq=1#metadata_info_tab_contents

⁹Lubman, S. (2013). *Document No.9: The Party Attacks Western Democratic Ideals* <https://www.wsj.com/articles/BL-CJB-18646>

¹⁰ Zijderveld, A. (2020). *Ecological Sustainability and the Chinese Belt and Road Project: An assessment of Strong Sustainability within the Standard Gauge Railway projects in Sub-Saharan Africa*, Universiteit Leiden Then Netherlands. 3 <https://studenttheses.universiteitleiden.nl/access/item%3A2700626/view>

¹¹ Shinn, D.(2015). *The Environmental Impact of China's Investment in Africa*, Cornell International Law Journal. 56 <https://core.ac.uk/download/pdf/216750696.pdf>

¹²Sangqiao, L. (2020). *Re-thinking the Economic Development in China: As Seen from the Perspective of Negotiating Relationship between Public and Private Sectors*. 22 <https://studenttheses.universiteitleiden.nl/access/item%3A2700685/view>

¹³He, K., Feng, H. (2014). *China's Bargaining Strategies for a Peaceful Rise: Successes and Challenges* https://www.researchgate.net/profile/Kai-He-20/publication/271400067_China%27s_Bargaining_Strategies_for_a_Peaceful_Rise_Successes_and_Challenges/links/56e352da08ae68afa10ca9d0/Chinas-Bargaining-Strategies-for-a-Peaceful-Rise-Successes-and-Challenges.pdf

teisės”¹⁴, įvaizdžiu. Svarbu pabrėžti, kad paradoksaliu laikomas ne vien Kinijos veikimas, bet ir ES atsakas į žmogaus teisių nepaisantį Kinijos veikimą, nes ES pozicija laikoma nevieninga ir aplaidžia¹⁵. Nerimą dėl Kinijos vaidmens Centrinėje – Vidurio Europoje 2017 metais išreiškė Vokietijos užsienio reikalų ministras Sigmar Gabriel, teigdamas, kad „jeigu mums (ES) nepavyks sukurti vieningos strategijos, Kinijai pasiseks suskaldyti Europą”¹⁶.

Atsižvelgiant į Kinijos veikimo metodų daugialypiškumą ir kylančius veikimo paradoksus, Kinijos veikimas Lietuvoje bus vertinamas žvelgiant ne tik į Kinijos interesų sklaidą, bet ir į Kinijos naudojamas ekonominio bei politinio poveikio priemones, akcentuojant kaip Kinijos veikimą Lietuvoje vertina mūsų šalies politikos formuotojai.

Darbo aktualumas. Kinijai siekiant vis didesnės įtakos tarptautiniuose santykiuose ir pastebint jos agresyvėjančią antivakarietišką politiką, yra reikšminga išsiaiškinti, kaip šiame kontekste Lietuva reaguoja į ambicingą Kinijos veikimą tarptautiniuose santykiuose.

Dėl Kinijos ambicijų, plataus masto veikimo bei kontraversiško Kinijos vaidmens Europos Sąjungoje ir kitose šalyse, svarbu atskleisti, kokia yra Lietuvos pozicija Kinijos klausimu. Šiame darbe yra iškeliamas **problema: neaiškumas kaip Lietuva reaguoja į naują Kinijos užsienio politiką į valdžią atėjus Xi Jinping‘ui.**

Darbo objektas: Kinijos saugumizavimo Lietuvoje procesas.

Saugumizacijos teorija padeda įvertinti kaip yra įvardijama grėsmė arba priešingai – padeda atskleisti kaip objektas yra desaugumizuojamas – nėra siejamas su grėsme.

Darbo tikslas yra atskleisti kaip Lietuvoje vyksta Kinijos saugumizacijos ir desaugumizacijos procesai?

¹⁴Meer, Simone van der (2014). *The EU Towards China in Africa: Self-interest covered in a normative narrative*. 4 https://studenttheses.universiteitleiden.nl/handle/1887/28683?solr_nav%5Bid%5D=aa140ff991428222e629&solr_nav%5Bpage%5D=1&solr_nav%5Boffset%5D=5

¹⁵ Pereira, N., R., (2016). *Understanding the EU's Perspective on Human Rights Infringements by China in Tibet*. 39 <https://studenttheses.universiteitleiden.nl/access/item%3A2631408/view>

¹⁶ Jakimow M., (2019) Desecuritisation as a soft power strategy: the Belt and Road Initiative, *European fragmentation and China's normative influence in Central-Eastern Europe*, Asia Europe Journal. 370 <https://link.springer.com/article/10.1007/s10308-019-00561-3>

Tikslui pasiekti, šiame darbe yra iškeliami pagrindiniai **uždaviniai**:

1. Išskirti pagrindinius saugumizacijos teorijos aspektus: saugumizavimo priežastis ir su juo susijusią riziką.
2. Išnagrinėti Lietuvos politikos formuotojų pozicijų ir iniciatyvų reikšmę Kinijos saugumizacijos Lietuvoje procesui.
3. Atskleisti Lietuvos ir Kinijos santykių tendencijas trumpuoju, viduriniu ir ilguoju laikotarpiu.
4. Išskirti pagrindines priežastis, kodėl Lietuvoje vis dar nėra saugumizuota Kinija.

Metodologija. Darbe atliekama atvejo studija. Ji naudinga Lietuvos ir Kinijos saugumizacijos ir desaugumizacijos procesų analizei, nes suteikia galimybę pasitelkti įvairius šaltinius. Kadangi saugumizacija yra glaudžiai susijusi su kalbos aktais, darbe analizuojami pirminiai šaltiniai – politikų kalbos, vieši dokumentai. Pirminių šaltinių analizę papildo naudojami antriniai šaltiniai – moksliniai straipsniai, žurnalai, pranešimai internete.

Pirmojoje darbo dalyje atskleidžiama saugumizacijos teorija, kritiškai vertinamas saugumizacijos ir desaugumizacijos procesų vykdymas bei Kinijos veikimo užsienyje principai.

Antrojoje darbo dalyje, remiantis pirminiais ir antriniais šaltiniais, atliekama atvejo studija. Yra atskleidžiama Lietuvos politika Kinijos atžvilgiu. Taip pat, pristatomi Kinijos ir Lietuvos santykių scenarijai. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados.

Darbo pabaigoje yra pateikiamos išvados, kurios atsako į darbe iškeltus uždavinius bei darbo tikslą.

1. Saugumizacijos teorija

XX a. Kopenhagos taikos tyrimų instituto mokslininkai Barry Buzan ir Ole Waever pristatė naują saugumizacijos sampratą. Į saugumo darbotvarkę buvo įtraukti įvairūs strategiškai reikšmingi sektoriai (pvz. ekonomika, visuomenė, aplinkosauga). Šiame darbe atliekamas tyrimas remiasi saugumizacijos teorijos prielaidomis.

Vertinant saugumizaciją, žvelgiant į lingvistines teorijas, pagrindinė saugumizacijos teorijos tezė yra ta, kad saugumas yra konstruojamas kalbos aktais. Tai reiškia, kad „objektas gali pavirsti saugumo problema, kai jis yra įvardijamas kaip saugumo problema.“¹⁷Tad valdžios atstovui ištarus žodį „saugumas“, problema patenka į ypatingą sritį, kuri įgalina panaudoti visas reikalingas priemones problemai spręsti arba suteikti jai pirmenybę.¹⁸

Saugumizacijos teorijoje saugumas yra siejamas su objekto išlikimu. Dažniausiai saugumizuojamu objektu tampa valstybė ir jos sudedamosios dalys¹⁹:

- 1) vyriausybė ir suverenumo išlaikymas;
- 2) teritorinio vientisumo užtikrinimas;
- 3) visuomenės apsauga.

Saugumo klausimais laikytini tie klausimai, kurie yra pateikiami kaip keliantys grėsmę valstybės egzistavimui.²⁰ Taip pat, yra išskiriami ir pagrindiniai saugumizavimo etapai:

1. **Grėsmės atpažinimas:** saugumizuojantis veikėjas ar veikėjų grupė iškelia tam tikrą klausimą, reikalaujantį neatidėliotino dėmesio ir veiksmų, siekdami, kad problema būtų išspręsta.²¹
2. **Veiksmų plano kūrimas:** jis skirtas tikslui pasiekti, jame būna nurodomi veiksmai, kuriuos planuojama atlikti: siekiant saugumizuoti grėsmę, būna panaikinama įprasta darbotvarkė ir įvedami

¹⁷ Weaver, O. (2004). Aberystwyth, Paris, Copenhagen – New 'Schools' in Security Theory and their Origins between Core and Periphery”. 18-30 <https://www.scribd.com/document/181235764/Aberystwyth-Paris-Copenhagen-New-Schools-in-Security-2>

¹⁸ Ten pat.

¹⁹ Ten pat.

²⁰ Buzan, B., Waever, O., & Wilde, J. de. (1998). *Security a new framework for analysis*. 21-24 https://www.academia.edu/39047709/Buzan_Waever_and_De_Wilde_1998_Security_A_New_Framework_For_Analysis

²¹ Taureck, R. (2006). *Securitization theory and securitization studies*. Journal of International Relations and Development. 55-56 <https://link.springer.com/article/10.1057/palgrave.jird.1800072>

ypatingi veiksmai (pvz.: šaukimas į kariuomenę arba mokesčių didinimas, taip pat galimas net teisių apribojimas).²²Tad plane būna įvardijami galimi veikimo būdai.

3. **Veiksmų plano įgyvendinimas:** remiantis planu, visuomenėje pradedamos taikyti ypatingos priemonės, kurių imamasi bandant užkirsti kelią grėsmei²³.

Tad pastebima, jog saugumizacija siekiama apsaugoti valstybę nuo grėsmės. Saugumizacijos užuomazgos prasideda nuo kalbos akto, tačiau saugumizacija ima materializuotis pradedant kurti veiksmų planą bei tampa įgyvendinta, kai pradedama veikti, remiantis veiksmų planu.

1.1. Saugumizacija ir rizika

Saugumizacijos teorijos pradininkai Barry Buzan ir Ole Weaver teigia, kad saugumo klausimai yra tie klausimai, kuriuos įvardindami saugumizuoja patys veikėjai. Pastebėtina, kad vertinant veikėjus, verta atkreipti dėmesį ir į kylančią riziką, tad yra išskiriami pagrindiniai su ja susiję aspektai²⁴:

Objektyvumo stoka. Tai reiškia, kad veikėjų saugumizuoti klausimai nebūtinai yra objektyvūs ir pateisinami. Kitaip tariant, „saugumas“ vertinamas ne kaip nepriklausomas ir savime suvokiamas fenomenas, bet kaip tam tikro socialinio proceso rezultatas, kurio metu tam tikros problemos, rūpesčiai ar pavojai kalbos aktu virsta saugumo problemomis.

Piktnaudžiavimas saugumizuojančiu veiksmu. Nors veikėjai ar veikėjų grupės neturi neribotos saugumizavimo galios, tačiau galia, įtaka ir gebėjimas saugumizuoti tam tikras situacijas ar objektus išlieka. Tai sudaro galimybę veikėjams ar veikėjų grupėms pasinaudoti ir piktnaudžiauti saugumizuojančiu veiksmu ir nepaprastosiomis priemonėmis saugumui užtikrinti. Dėl to gali kilti grėsmė, kad saugumizavimas gali tapti įrankiu²⁵ išnaudojamu įvaizdžio kūrimui, kuris gali būti naudingas tik saugumizuojantiems veikėjams, o ne visuomenei.

²² Ten pat.

²³ Ten pat.

²⁴ Ten pat.

²⁵ Charrett, C. (2009). *A critical application of securitization theory: overcoming the normative dilemma of writing security*.
15. http://www.icip.cat/wp-content/uploads/2020/11/wp7_ang.pdf

1.2. Saugumizacijos vykdymas

Rizikos įvardijimas, vertinant saugumizaciją yra reikalingas tam, kad būtų galima kritiškai vertinti procesą. Saugumizacijos vykdymo nagrinėjimą praturtina Ritos Floyd idėjos. Atsižvelgdama į teisingo karo teoriją ir pritarėdama Waltzer minčiai, kad teisingo karo teorija yra skirta ne karų pateisinimui, o nuolatiniam nagrinėjimui ir kritikai²⁶, Rita Floyd nagrinėja moralės ir saugumizacijos ryšį.²⁷ Šią sąsają autorė atskleidžia įvertindama šiuos kriterijus²⁸:

1. **Teisinga priešastis.** Turi būti didelės rizikos egzistencinė grėsmė, kuri galėtų kelti pavojų politinei ar socialinei tvarkai, ekosistemai ar individams. Pabrėžiama, kad grėsmė gali būti laikoma pavojinga, net jei ji nėra mirtina: svarbu atkreipti dėmesį į grėsmės galimų padarinių mastą ir pobūdį bei tai, kaip grėsmė paveiktų esminius tam tikro įgalinto proceso veikimo principus. Pavyzdžiui.: ES grėsmę keltų sienų kontrolės įvedimas migrantų krizės metu, nes tokiu būdu būtų pažeidžiamas vienas iš pagrindinių ES principų – judėjimo laisvės užtikrinimas.
2. **Teisingi referenciniai objektai.** Referenciniai objektai privalo turėti galimybę apsiginti arba būti apginti, jei yra moraliai pateisintini. Pavyzdžiui, politinė ir socialinė tvarka turi patenkinti pagrindinius piliečių bei kitų žmonių poreikius. Atitikusios šiuos kriterijus, minėtoji politinė ar socialinė tvarka galėtų būti vertinamos kaip moraliai pateisintinos.
3. **Teisingas saugumizacijos inicijavimas.** Jis yra susijęs su atvirumu dėl tikrųjų iniciatyvos iškėlimo kriterijų. Be to, svarbus aplinkybių, kuriomis siūloma saugumizacija, įvertinimas. Taip pat labai svarbus aspektas yra saugumizacijos pasekmių įvertinimas.
4. **Teisingas saugumizacijos įgyvendinimas.** Tam, kad saugumizacijos įgyvendinimas būtų vertinamas teisingu, yra svarbus tikslingas saugumo priemonių nukreipimas į pagrindinę įvardytą grėsmę. Šiame kontekste žalos sumažinimas yra reikšmingas tuo, kad turi būti atsižvelgiama į tai, kad vykdant saugumizaciją žala nebūtų didesnė, nei jos nevykdant. Svarbu atkreipti dėmesį, kad teisingas saugumizacijos įgyvendinimas neatsiejamas nuo žmogaus teisių apsaugos – pavyzdžiui, kankinimas ir savavališkas sulaikymas neturėtų būti vykdomi.

²⁶Floyd, R. (2019). *The Morality of Security, A theory of just securitization.* 74 https://books.google.lt/books?id=om2MDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=Just+Termination+of+Securitization&hl=en&sa=X&ved=2ahUKewiy6r_w4XwAhVNCRAIHU-0BA0Q6AEwAHoECAMQAg#v=onepage&q=Just%20Termination%20of%20Securitization&f=false

Išskirti saugumizacijos įgyvendimo aspektai yra vertinami atsižvelgiant į moralę. Tai yra reikšminga dėl to, kad siekiama pademonstruoti, kad argumentų tikslumas, atsargumas ir rizikos valdymas yra labai svarbūs priimant sprendimą saugumuoti objektą. Galima vertinti, kad remiantis teisingų veiksmų kriterijais, galima sumažinti riziką, siejamą su saugumizacijos procesu: siekti objektyvumo ir bendrojo, o ne asmeninio, gėrio.

2. Desaugumizacija

Svarbu akcentuoti, kad saugumizacijos teorijoje ir jos analizėje yra svarbus desaugumizacijos aspektas. Jis padeda įvertinti galimus grėsmės vertinimo scenarijus. Aradau įžvelgia, kad desaugumizacija, palyginus su saugumizacija, nesulaukė tokio didelio dėmesio²⁹. Visgi, nepaisant to, šios koncepcijos reikšmė neturėtų būti nuvertinama, nes „saugumizacijos teorija neatsiejama nuo desaugumizacijos“³⁰. Ji yra siejama su procesu, kai prieš tai grėsme laikytas objektas nebėra laikomas grėsme.

Vertinant desaugumizaciją, saugumizacijos teorijos kritikai skatina nepriskirti tik teigiamų ar tik neigiamų sentimentų nei saugumizacijai nei desaugumizacijai: jos turėtų būti vertinamos kritiškai ir atsižvelgiant į kontekstą. Tokia pozicija iškyla, nes pastebima, kad saugumizacijos teorijoje saugumizacija yra laikoma negatyviu procesu, o desaugumizacijos procesas yra vertinamas pozityviai. Taip nutinka, nes saugumizacija siejama su „egzistencine grėsme, kuriai reikalingos skubios priemonės“ bei atspindi tai, kas yra „išskirtinė politikos dalis arba tai, kas yra aukščiau jos“³¹, o desaugumizacija vaizduojama tarsi trokštama būseną, kuri „grėsmę sugražina į įprastinę viešąją erdvę“. Visgi, nepaisant šių išankstinių sentimentalų vertinimo nuostatų, atkreipiamas dėmesys į tai, kad „nei

²⁹Aradau, C. (2004). *Security and The Democratic Scene: Desecuritization and Emancipation*, Journal of International Relations and Development . 2
https://www.researchgate.net/publication/42793985_Security_and_The_Democratic_Scene_Desecuritization_and_Emanicipation

³⁰Maas, M.(2012). Security Will Not Save Us: Securitization Studies, the Problem of 'Normal / Democratic' Politics, and the Limits of Democratization as Normative – Political Panacea. 3
https://www.academia.edu/8086735/Desecuritization_Will_Not_Save_Us_Securitization_Studies_the_Problem_of_Normal_Democratic_Politics_and_the_Limits_of_Desecuritization_as_Normative_Political_Panacea

³¹ Jakimow, M.(2019). *Desecuritisation as a soft power strategy: the Belt and Road Initiative, European fragmentation and China's normative influence in Central – Eastern Europe*. 373 <https://link.springer.com/article/10.1007/s10308-019-00561-3>

saugumizacija, nei desaugumizacija neturėtų būti vertinama moraliai palankesne”³². Tad svarbu apžvelgti, kokie yra galimi kontekstai, kuriais remiantis galima skirtingai vertinti desaugumizaciją.

Desaugumizacija, kuri reiškia tai, jog problema „perkeliama iš saugumo sferos”³³, yra vertinama ne vienareikšmiškai, atsižvelgiant į skirtingus kontekstus³⁴:

1. **Diplomatija ir desaugumizacija.** Remiantis Neumann pastebėjimu, diplomatija, kuri siejama su kalbos aktais, semiotiškai yra panaši į desaugumizaciją, kuri kalbos aktu nurodo, kad prieš tai saugumizuota problema nebėra laikoma grėsme. Pastebėtina, kad desaugumizacija diplomatijos kontekste yra siejama su draugo – priešo identifikavimu. Tad paralelė tarp diplomatijos ir desaugumizacijos yra ta, kad desaugumizacija sėkminga tuomet, kai aplinka pritaria desaugumizuojančiam veiksmui.
2. **Desaugumizacija ir idealieji tipai**³⁵. Desaugumizacijos skirstymas į tipus yra skirtas naudoti analitiniais tikslais, kai yra siekiama pritaikyti desaugumizaciją skirtinguose kontekstuose. Hansen išskiria šias politines desaugumizacijos formas:
 - 2.1. **Stabilizacija, pasiekama pokyčiu.** Išreiškiama kritika, kad stabilizacija veikia makro lygiu, tačiau neišsprendžia mikro lygmens problemų: pavyzdžiui, siekis stabilizuoti Iraką ir Afganistaną.
 - 2.2. **Pakeitimas.** Siejamas su pagal vyraujančią dinamiką aktualesnės grėsmės saugumizacija (dėl to prieš tai saugumizuota problema yra desaugumizuojama).
 - 2.3. **Reartikuliacija.** Procesas, kai problemą siekiama perkelti į politinį lygį tam, kad būtų įvertintas grėsmingumas.
 - 2.4. **Nutildymas.** Jis yra siejamas su nesėkme pripažinti problemą saugumo problema.
3. Neumann, vertindamas desaugumizaciją diplomatijos kontekste, prie politinių idealiųjų desaugumizacijos formų pasiūlė priskirti **diplomaciją**, siejamą su stabilumo kūrimu³⁶.

³²Ten pat.

³³Hansen, L. (2011). *Reconstructing desecuritisation: the normative – political in the Copenhagen School and directions for how to apply it*, Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/core/journals/review-of-international-studies/article/abs/reconstructing-desecuritisation-the-normativepolitical-in-the-copenhagen-school-and-directions-for-how-to-apply-it/95688E8A47EDDFB162A6CA81386FB551>

³⁴ Jackson-Preece, J. (2018). *Rearticulating the Friend–Enemy Distinction within States: The HCNM’s ‘New Diplomacy’ of Desecuritization*. The Hague Journal of Diplomacy. 524 https://brill.com/view/journals/hjd/13/4/article-p523_7.xml?language=en

³⁵ Roush, P., M. (2015). *Securitization And Desecuritization In Estonia's Cyber Politics*. 11-14 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/97769/GRADU-1436946969.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

³⁶ Jackson-Preece, J. (2018). *Rearticulating the Friend–Enemy Distinction within States: The HCNM’s ‘New Diplomacy’ of Desecuritization*, The Hague Journal of Diplomacy. 527 https://brill.com/view/journals/hjd/13/4/article-p523_7.xml?language=en

Dėl minėtųjų desaugumizacijos kontekstų įvairovės, desaugumizaciją naudinga vertinti kaip procesą, nes šis veiksmas reikalauja rutinos ir veiksmų dėsningumo. Siekiant desaugumizuoti yra atliekami šie veiksmai³⁷: pasirenkami desaugumizavimo veiksmą patvirtinantys kalbos aktai, pabrėžiamas nenorėjimas ateityje ištraukti į desaugumizuojamo veiksmo saugumizavimą. Svarbu dar kartą akcentuoti tai, kad nėra tikslinga saugumizacijos ar desaugumizacijos vertinti tik teigiamai ar tik neigiamai. Minėtoji kontekstų įvairovė liudija skirtingų politinių motyvų gausą ir padeda suvokti, kad desaugumizacija gali būti pasirinkta siekiant palankumo ir naudos. Tad sprendimas desaugumizuoti nereiškia, kad sugrėsmintas objektas nebekelia grėsmės.

2.1. Desaugumizacija ir rizika

Įvertinus saugumizacijos proceso ypatybes, vertinant desaugumizaciją, taip pat yra svarbu atskleisti su ja siejamą riziką. Jakimow tiria glaudų desaugumizacijos ir švelniosios galios ryšį. Siekdama atskleisti šį ryšį, tyrėja analizuoja Kinijos „Vieno kelio, vienos iniciatyvos“ poveikį Europos Sąjungos politiniam ir normatyviniam aiškumui. Tyrime, kuriame žvelgiama į Kinijos poveikį Centrinėms ir Rytų Europos šalims, Jakimow atskleidžia desaugumizaciją kaip švelniosios galios įrankį, kuris padeda Kinijai strategiškai formuoti savo įvaizdį³⁸:

- a) Kinijos investicijos reprezentuojamos kaip Europos atgaivinimo įrankis;
- b) Prieš savo vizitus postsovietinėse šalyse, Xi Jinpingas aukština šias šalis, jų pasiekimus bei pabrėžia ekonominį pragmatizmą kaip abipusių santykių pagrindą, tokiu būdu siekdamas formuoti „draugišką ir palankų“ Kinijos įvaizdį;
- c) Kinijos retorikoje dominuoja ekonomika, o ne politika, kultūra – ne normos, savarankiškumas – ne išipareigojimai; šia retorika siekiama desaugumizuoti Kiniją ir sustiprinti jos švelniąją galią. Pavyzdžiui, 2016 m. Vengrija, nepaisydama ES nepritarimo, teigė, kad Kinijai turėtų būti suteiktas rinkos ekonomikos statusas, tokiu būdu pademonstruodama palankumą Kinijai. Svarbu paminėti, kad Kiniją domina ne vien pačios Vengrijos rinka, bet ir strateginė lokacija, kuria galima

³⁷ Tanve F., (2020), *The successful legitimization of the French interventions in Sahel*. 6 <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1481490/FULLTEXT01.pdf>

³⁸ Jakimow, M. (2019). *Desecuritisation as a soft power strategy: the Belt and Road Initiative, European fragmentation and China's normative influence in Central – Eastern Europe*. 376 <https://link.springer.com/article/10.1007/s10308-019-00561-3>

pasinaudoti Kinijos produktų ir paslaugų tiekimui į kitas Europos šalis: pavyzdžiui, 2009 m. „Huawei Technologies“ Vengrijoje įkūrė tiekimo centrą, iš kurio prekės buvo tiekiamos į Europą, Rusiją, Šiaurės Afriką ir Artimuosius Rytus³⁹.

Tad Kinijos veikimas Centrinėje ir Rytų Europoje yra vertintinas kritiškai. Nepaisant to, kad Kinija bando desaugumizuoti savo veikimą, desaugumizacijos procesas laikytinas pavojingu. Jis yra pasitelkiamas kaip švelniosios galios įrankis tam, kad Kiniją galėtų vystyti savo ekonominius ir politinius planus. Dėl to, Kinijos vykdoma desaugumizacija yra siejama su rizika.

3. Kinijos politikos kryptis

Tai, kad Kinijos bandymas desaugumizuoti savo veikimą Centrinėje ir Rytų Europoje yra rizikingas patvirtina ir Kinijos politikos krypties vertinimas. Jis yra neatsiejamas nuo Kinijos didžiosios strategijos. Joje keliami kertiniai Kinijos tikslai, kurie reikšmingi, norint įvertinti Kinijos vykdomo Vakarų saugumizavimo motyvus bei tai, kodėl Kinija bando desaugumizuoti savo įvaizdį Vakaruose⁴⁰:

1) **Politinės sistemos ir nacionalinio saugumo užtikrinimas.** Jis yra susijęs su pagrindinės Kinijos politinės sistemos palaikymu, tai yra Kinijos komunistų partijos (toliau – KKP) valdymu šalyje. Kinijos lyderiai mato daugybę galimų vidaus pavojų savo padėties išsaugojimui, įskaitant didėjančius socialinius neramumus, saugumo avarijas ir visuomenės sveikatos iššūkius. Internetas ir naujos socialinių tinklų platformos taip pat sukėlė iššūkį KKP kontrolei, suteikdamos Kinijos piliečiams būdų, kuriais jie galėtų dalytis informacija ir demonstruoti nepasitenkinimą organizuodami protestus. Pekino vadovai taip pat ypač jautriai reaguoja į bet kokią užsienio valstybių veiklą, kuri gali sustiprinti grėsmes jos kontrolės išlaikymui.

2) **Nacionalinio suvereniteto, teritorinio vientisumo išsaugojimas ir tautos vienybė.** Norėdama valdyti situaciją šalyje ir turėti įtakos už jos ribų, Kinijos komunistų partija stengiasi saugumizuoti

³⁹ Völgyi, K. & Lukács, E., (2011). *Chinese and Indian FDI in Hungary and the role of Eastern Opening policy*, *Asia Europe Journal*. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10308-020-00592-1>

⁴⁰ Scobell, A., Burke, E. J., Cooper, C. A. I. I. I., Lilly, S., Ohlandt, C. J. R., Warner, E., & Williams, J. D. (2020). *China's Grand Strategy*. RAND Corporation. 13-120 https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2798.html

norimą situaciją. Ji deda pastangas, kad įtikintų Kinijos piliečius savo partijos veikimo teisėtumu. Taigi, kas yra saugumo klausimai sprendžia patys KKP lyderiai, kurie saugumizuoja tam tikras temas, manipuliuodami saugumo sąvokomis ir tokiu būdu klaidindami Kinijos piliečius.

Didžiosios Kinijos strategijos aspektai yra įgyvendinami ir praktiškai:

1) **KKP nepalankūs neramumai įvardijami užsienio valstybių vykdomu kurstymu.** Kilę protestai dėl Honkongo, etninių uigūrų ir tibetiečių teisių Kinijos valdžios yra smerkiami ir vertinami kaip užsienio valstybių vykdomas Kinijos gyventojų kurstymas. Tokia retorika siekiama, kad Kinijos valdžios pozicija nebūtų kvestionuojama. Ole Waever atkreipia dėmesį, kad saugumizavimas suteikia didesnes laisves išnaudoti grėsmes savo naudai ir poreikiams, o sėkmingai įgalinta saugumizacija atveria saugumizuojančiam veikėjui ar grupės veikėjams teisę tvarkyti saugumizuotus klausimus.⁴¹ Tai iliustruoja „Didžioji Kinijos ugniasienė“, efektyviai blokuojanti daugumos Kinijos piliečių prieigą prie interneto. Ji blokuoja įvairias Vakarietiškos žiniasklaidos priemones, tokias kaip „New York Times“ ir „Washington Post“ bei kitas. Kinijos valdžios institucijos taip pat atidžiai stebi ir cenzūruoja Kinijos kibernetinę erdvę, įskaitant tinklaraščius ir pokalbių kambarius. Tokiu veikimu siekiama užtikrinti, kad jautriausios temos būtų nematomos Kinijos piliečiams. Sistema kovoja su įvairiais jos priešininkais. Žinomi ar įtariami disidentai tampa persekiojami, netgi gali būti areštuoti. Disidentais laikomi įvairių pozicijų atstovai: žmogaus teisių gynėjai, religiniai aktyvistai; teroristai, separatistai ir ekstremistai.

2) **Kinijos komunistų partijos saugumizavimo įrankiai bei tikslai neapsiriboja vien savo šalies teritorija.** Kinijos komunistai, siekdami plėsti savo įtaką ir ideologiją, stengiasi megzti artimesnius ryšius su Europos Sąjungos narėmis, jose investuoti bei politiniu ir ekonominiu būdu stengtis užgniaužti blogas nuomones apie Kiniją, jos valdžią ir žmones. Imantis tokių veiksmų yra saugumizuojama vakarų informacija, tam, kad ji neturėtų galimybės pasiekti Kinijos piliečių. Tad tikslams pasiekti komunistų valdžia renkasi įvairius metodus. Vienas iš jų yra 2012 – 2013 m., valdžioje jau esant Xi Jinping'ui, nutekintas „Devintasis dokumentas“ (angl. „Document Number Nine“). Jame yra apibrėžiama Vakarų grėsmė ir Vakarų siekis savo vertybėmis paveikti Kinijos valdžią, norint pavergti Kinijos valstybę.⁴²

⁴¹ Buzan, B., Waever, O., & Wilde, J. de. (1998). *Security a new framework for analysis*. 29 https://www.academia.edu/39047709/Buzan_Waever_and_De_Wilde_1998_Security_A_New_Framework_For_Analysis

⁴² M., J. (2013). *Tilting backwards*. The Economist. <https://www.economist.com/analects/2013/06/24/tilting-backwards>

3) **Kinija strategiškai išnaudoja švelniosios galios priemones.** Europoje KKP aktyviai užsiima teigiamo įvaizdžio formavimu. Pavyzdžiui, „China Radio International“ (CRI) transliuoja septyniomis kalbomis, įskaitant čekų, serbų, rumunų, albanų, bulgarų, vengrų ir lenkų kalbas. Tuo pat metu „CRI“ internetinėje svetainėje skelbiami įvairūs politiniai, ekonominiai ir kultūriniai Kinijos aspektai Vidurio ir Rytų Europos šalių kalbomis.⁴³

Pastebima, kad Kinijos veikimas yra grindžiamas idėja, kad Kinijos pozicija negali būti kvestionuojama, laikoma neteisinga. Kinija stengiasi riboti žodžio laisvę bei nori pabrėžti savo autoritetą ne vien Kinijoje, bet ir užsienyje. Tai ji daro pasitelkdama švelniosios galios įrankius. Vienas esminių įrankių yra žiniasklaida. Kinija tikslingai deda pastangas ir skelbia naujienas tikslinės užsienio auditorijos gimtąja kalba.

3.1. Kinijos vykdoma saugumizacija dėl Lietuvos pozicijos Kinijai svarbiais klausimais

Akcentavus žodžio laisvės suvaržymus Kinijoje bei Kinijos veikimo aspektus užsienyje, pastebėtina, kad Kinija nori, kad šalys nekvestionuotų ir būtų pasyvios Kinijos esminių interesų klausimais⁴⁴. Kinija gina savo interesus aktyviai reaguodama į kitose šalyse vykstančius protestus, kurie prieštarauja oficialiai Kinijos pozicijai:

1. Kinijos viešoji pozicija skelbia, kad Honkongas yra teisėta Kinijos dalis. Dėl noro priešintis Vakarų suvokimui, kad Kinija yra viena šalis, kurioje veikia dvi sistemos, Kinija saugumizuoja tokį Vakarų vertinimą, nes kategoriškai nesutinka su Honkongo sistemos kitoniškumu ir siekia visokeriopo vientisumo.

2019 metais vykę masiniai protestai Honkonge sulaukė atgarsio ir Lietuvoje. Rugsėjo 23 dieną šimtas žmonių susirinko Vilniaus Katedros aikštėje, tam, kad pademonstruotų paramą Honkongo aktyvistams, tądien atkartojusiems Baltijos kelią. Visgi, paramos akcijos metu kilo neramumai: Kinijos ambasados darbuotojai ir kiti kinų tautybės piliečiai pradėjo konfliktą su renginio dalyviais. Kilus susistumdymui buvo iškviesta policija, sulaikyti du kinai.

⁴³ Briskey, M., García-Herrero, A., Tagliapietra, S., West, J., Schechter, P., & Lamp, N. (2017). *China, Europe and the Belt and Road Initiative*. BRINK. <https://www.brinknews.com/china-europe-and-the-belt-and-road-initiative/>

⁴⁴ Scott, D. (2018). *China and the Baltic States: strategic challenges and security dilemmas for Lithuania, Latvia and Estonia*, *Journal on Baltic Security*. 29 <https://sciendo.com/article/10.2478/jobs-2018-0001>

Dėl šio įvykio Lietuva skyrė notą Kinijos ambasadai. Nepaisant to, Kinijos ambasada nepripažino atsakomybės, tikėdamasi, kad daugiau toks renginys neįvyks: „labai tikimasi, kad tokie renginiai, juodinantys Kinijos vyriausybę, ateityje nebebus kartos.“⁴⁵

2. Dar vienas Kinijos vykdomos saugumizacijos pavyzdys yra Kinijos uigūrų perauklėjimas koncentracijos stovyklose. Jis vykdomas dėl Kinijai nepalankių religinių, tradicinių aspektų. Kinijos valdžia uigūrus laiko grėsme saugumui, įvardindama, kad juos reikia perauklėti, nes kitaip taps „Kinijos Libija“ ar „Kinijos Sirija“. ⁴⁶Dėl agresyvios Kinijos retorikos, atsiradus galimybei, Lietuva saugumizuoja tų šalių atstovus, kurie diskriminuoja uigūrus. Svarbu paminėti, kad Lietuvos politikai Šakalienei ir trims diplomatom Kinija paskyrė sankcijas už tai, kad Europos Sąjungoje kėlė klausimus dėl uigūrų išnaudojimo.
3. Ypač jautriu laikomas Tibeto autonomijos klausimas. Kinija pasisako už teritorinį vientisumą ir Tibeto priklausymą Kinijai. Dėl to, Kinija aršiai reagavo į 2013 m. prezidentės Dalios Grybauskaitės susitikimą su Dalai Lama, Lietuvoje. Šis vizitas ne tik sukėlė Kinijos pasipiktinimą, bet ir paskatino Kiniją imtis ekonominių drausminimo priemonių – Kinija atšaukė bendradarbiavimo transporto projektuose galimybių svarstymą. Pastebėtina, kad priešingai nei Lietuva, Latvija, į kurią taip pat buvo atvykęs Dalai Lama, aukščiausiu lygiu nesusitiko ir dėl to Latvija pelnė Kinijos palaikymą infrastruktūros projektų srityje⁴⁷. Šis įvykis demonstruoja Kinijos baudimo ir palaikymo principus, kai užsienyje nėra atsižvelgiama į Kinijos interesus.
4. Prekybiniai Lietuvos ir Kinijos santykiai nuo 2018 metų iki 2019 metų išaugo beveik 16%, tačiau eksportas augo žymiai labiau nei importas: 929 mln. eur importo ir 277 mln. eur eksporto⁴⁸. Tai sudaro 652 mln. prekybinį deficitą, kuris kelia didelę grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui dėl

⁴⁵Beniušis, V. (2019)., *Kinijos ambasada atmeta Lietuvos priekaištus dėl incidento Katedros aikštėje: tai buvo spontaniška akcija*. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1093841/kinijos-ambasada-atmeta-lietuvos-priekaištus-del-incidento-katedros-aiksteje-tai-buvo-spontaniska-akcija>

⁴⁶ BBC. (2018). *China Uighurs: Xinjiang legalises 're-education' camps*. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-asia-45812419>

⁴⁷ Scott, D. (2018). *China and the Baltic States: strategic challenges and security dilemmas for Lithuania, Latvia and Estonia*, *Journal on Baltic Security*. 30 <https://sciendo.com/article/10.2478/jobs-2018-0001>

⁴⁸ Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (2020). *Kinija: Dvišaliai ekonominiai ryšiai su užsienio šalimis: Prekybiniai ekonominiai santykiai: Ekonominė diplomatija*. <https://urm.lt/default/lt/lietuva-kinija>

didelės Kinijos ekonominės įtakos.⁴⁹ Tai simbolizuoja 2013 metų Dalai Lamos susitikimas su prezidente Dalia Grybauskaite. Įvykus šiam susitikimui Kinija buvo nepatenkinta ir dėl to Lietuvai buvo išaldyti leidimai eksportuoti pieno produktus į Kiniją. Išaldymas truko iki pat 2016 metų.⁵⁰

Šie Kinijos veikimo užsienyje aspektai padeda išvelgti agresyvų Kinijos norą ginti savo interesus užsienyje. Pastebima, kad užsienio valstybėms atlikus Kinijai nepriimtinius veiksmus (pavyzdžiui, palaikant pažeidžiamų grupių Kinijoje teises), Kinija imasi drausminimo priemonių. Visgi, neprieštaraujant Kinijos pozicijai įvairiais klausimais, galima tikėtis ekonominės naudos. Tokia Kinijos veikimo tendencija sietina su manipuliavimu ir grėsme.

3.2. Kinijos veikimo Baltijos regione grėsmė

Apžvelgus Kinijos politikos kryptį bei pateikus Kinijos vykdomos saugumizacijos pavyzdžių, verta atkreipti dėmesį į mokslinėje literatūroje iškeliamas potencialias saugumo dilemas Baltijos šalims. Scott tyrime apie Kinijos veikimą Baltijos regione pastebi⁵¹:

1. Lyginant Baltijos šalis su ekonomiškai pajėgesne Vokietija, Baltijos valstybės atrodo „mažesnės bei silpnesnės“ ir dėl to, Kinijos ekonomikos įsiskverbimas į ES gali Baltijos šalims „sukelti daugiau ekonominių ir politinių grėsmių, nei suteikti ekonominės naudos“.
2. Kinija vartoja draugišką retoriką, pabrėždama, kad savo „Vieno kelio – vienos juostos iniciatyva“ Kinija nesikiša į valstybių vidaus politiką, nesiekia išplėsti savo įtakos sferos ar hegemonijos nes „visi yra lygūs partneriai“. Tokia retorika vertintina kritiškai, nes „Kinija akivaizdžiai siekia įtakos“.
3. Lietuvos kaimynė Latvija siekia glaudžių ekonominių santykių su Kinija, pabrėždama, jog palanki Latvijos geografinė padėtis įgalintų Europos – Azijos tarpkontinentinį koridorį, kuris sujungtų Kiniją su Vakarų Europa. Taip pat Estija išsakė poziciją dėl Kinijos, pabrėždama, jog tikisi investicijų iš Kinijos.

⁴⁹Andrijauskas, K. (2020). *The dragon and the knight: China's growing presence in Lithuania*. 10 https://www.eesc.lt/uploads/news/id1137/v07_Dragon-and-Knight_leidinys_A4.pdf

⁵⁰Grigolytė, R. (2018). Dėl susitikimo su Dalai Lama Kinija galėtų bausti dar griežčiau? [K. Andrijauskas]. <https://www.tspmi.vu.lt/komentarai/del-susitikimo-su-dalai-lama-kinija-galetu-bausti-dar-griezciau-k-andrijauskas/>

⁵¹Scott, D. (2018). *China and the Baltic States: strategic challenges and security dilemmas for Lithuania, Latvia and Estonia*, *Journal on Baltic Security*. 23-29 <https://sciendo.com/article/10.2478/jobs-2018-0001>

4. Atsiranda grėsmė Baltijos šalių solidarumui. Konkurencija tarp Latvijos ir Lietuvos pastebima susisiekimo ministerijų lygiu: 2014 metais Latvijai surengus konferenciją „Sujungiant Aziją su Europa“, Lietuva 2016 metais surengė konferenciją „Šilko kelias, jungiantis Kiniją su Europa“. abejose konferencijose dalyvavo Kinijos ministrai.

Nerimą dėl Baltijos šalių ir Kinijos bendradarbiavimo kelia Kinijos ir Rusijos santykiai, bei jų „tarpusavio pagalba“ bendrose pratybose Baltijos jūroje. Oficialiame Rusijos pranešime 2017 m. buvo sakoma, kad „šių pratybų tikslas – užtikrinti geresnę abiejų šalių sąveiką, siekiant atremti jūrose kylančias grėsmes, treniruotis darniai veikti kartu ir stiprinti draugystės ir bendradarbiavimo ryšius tarp abiejų šalių laivynų“⁵². Susirūpinimą dėl Kinijos ir Rusijos rengiamų pratybų išreiškė tuometinis gynybos viceministras Vytautas Umbrasas, vylėsis, jog bus laikomasi tarptautinės jūrų teisės bei tuometinis užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius, išreiškęs viltį, kad Kinija nerodys blogo pavyzdžio bei tikino poreikį stebėti dėl „galimo agresyvaus veikimo“. Tad Kinijos veikimo Baltijos regione grėsmė dar kartą akcentuoja Kinijos taikomus įtakos sklaidos metodus: savo įvaizdžio desaugumizaciją, ekonominės naudos pabrėžimą. Visgi, nepaisant draugiškos retorikos, Kinijos ir Rusijos bendradarbiavimas skatina įvertinti rizikos aspektus.

⁵²BNS (2017). *Baltijos jūroje prasidės Rusijos ir Kinijos karinių jūrų pajėgų pratybos.* <https://www.delfi.lt/news/daily/world/baltijos-juroje-prasides-rusijos-ir-kinijos-kariniu-juru-pajegu-pratybos.d?id=75282521>

4. METODOLOGIJA

Tyrimu siekiama atskleisti **kaip** Lietuvoje vyksta Kinijos saugumizacijos ir desaugumizacijos procesai. **Atliekama atvejo studija remiasi pirminiais ir antriniais šaltiniais. Saugumizacijos ir desaugumizacijos tyrimas atliekamas šia tikslinga seka:**

Faktų įvardijimas: problemos pateikimas valstybės lygiu.

Visų pirma, naudojantis nutekintu „Devintuoju dokumentu“, tyrime yra atskleidžiamos naujosios Kinijos antivakarietiškos užsienio politikos gairės.

Visų antra, atskleidus Kinijos poziciją Vakarų atžvilgiu, yra vertinama kaip valstybės lygiu Lietuva pripažįsta Kinijos veikimą Lietuvoje.

Reagavimas į problemos įvardijimą valstybės lygiu. Saugumizacijos ir desaugumizacijos procesų analizė.

Nagrinėjama kaip Kinijos veikimas Lietuvoje yra vertinamas politiniu lygiu. Visų pirma, pasitelkiant pirminius šaltinius – rezoliucijas, oficialius politikų pareiškimus bei antrinius šaltinius – straipsnius, yra analizuojamas Kinijos saugumizacijos ir desaugumizacijos Lietuvoje procesas.

Saugumizacijos ir desaugumizacijos šalininkų pozicijų išsiskyrimo priežasčių vertinimas.

Apklausų duomenys yra naudojami siekiant išsiaiškinti skirtingų Lietuvos politikos kryptių Kinijos atžvilgiu tendencijas.

Lietuvos politikos Kinijos atžvilgiu prognozavimas, remiantis ištirtomis tendencijomis.

Remiantis atskleistomis Lietuvos politikos Kinijos atžvilgiu tendencijomis yra atliekamas prognozavimas. Jis skirtas tam, kad būtų galima įvertinti Kinijos saugumizacijos ir desaugumizacijos Lietuvoje procesų nuoseklumą.

5. TYRIMAS

6. Nutekintas Kinijos informacija: „Devintasis dokumentas“

Tai, kad Kinija valstybiniu lygiu įvardija priešišumą Vakarams liudija nutekėjusi informacija. 2012 metais sudarytas „Devintasis dokumentas“ yra vienas žinomiausių Kinijos dokumentų, kuris buvo nutekintas 2013 metais. *New York Times* įvardijo dokumente išryškėjusią „neabejotiną Xi Jinping valdžią“. Dokumente yra pabrėžiami pagrindiniai iššūkiai su kuriais susiduria Kinija. Be to, yra pabrėžiamos „priešiškos“ Vakarų jėgos, kurios gali kelti grėsmę Kinijos ideologijai.⁵³ Šis dokumentas paskatino kalbas apie Kinijos kaip pasaulinio lygio žaidėjos pozicijų pokytį. Dokumente yra nurodyti šie iššūkiai:

1. Vakarų priešiškų jėgų kultūrinis skverbimasis kelia grėsmę Kinijos ideologijos saugumui.
Pagrindiniai kultūros skverbimosi būdai yra:
 - a. Tiesioginė kultūrinė propaganda: šiuolaikinės žiniasklaidos naudojimas ilgalaikiam ideologiniam įsiskverbimui.
 - b. Kultūrinių priemonių naudojimas (pavyzdžiui.: filmai, romanai, komercinės prekės) siekiant didinti Vakarų kultūros įtaką.
 - c. Vakarų vertybių integravimas socialinėje intelektualinėje aplinkoje: mokslinėje, kultūrinėje.
2. Sovietų Sąjungos žlugimas ir komunizmo žlugimas Rytų Europoje susilpnino tikėjimą pagrindine Kinijos ideologija.
3. Vystymosi, plėtros temos ir modernizacijos tikslas sušvelnino ideologijų priešpriešą.
4. Įvairios kitos vertybinės orientacijos neigiamai veikia pagrindinę Kinijos ideologiją.
5. Informacinių tinklų kūrimas kelia iššūkį Kinijos ideologijos kontrolei.”⁵⁴

Svarbu paminėti, kad įrašą vis dar galima atrasti *Theory.People.com.cn* archyvų skiltyje. Šis tinklapis priklauso didžiausiai naujienų laikraščių grupei Kinijoje. Atskleidžiama, kad nutekintas dokumentas patvirtina Kinijos valdžios vykdomos politinės krypties pokytį – Kinija yra ypač priešiška Vakarų valstybių atžvilgiu.

⁵³ Buckley, C. (2013). *China takes aim at western ideas*. <https://www.nytimes.com/2013/08/20/world/asia/chinas-new-leadership-takes-hard-line-in-secret-memo.html>

⁵⁴任洁 (2012). 当前我国意识形态建设面临的六大挑战. <https://web.archive.org/web/20121031235702/http://theory.people.com.cn/n/2012/0703/c83855-18430666.html>

Svarbu atkreipti dėmesį į „Devintojo dokumento“ antrąjį aspektą, kuris yra labai susijęs su Lietuvos valstybe, kadangi yra pabrėžiamas Rytų Europos priešiškas žvilgsnis į komunizmą žlugus Sovietų Sąjungai. Šį vertinimą Kinija laiko pavojingu režimui. Tai liudija dar vieni nutekinti „Tarptautinio tiriamosios žurnalistikos konsorciumo“ (angl. International Consortium of Investigative Journalists, ICIJ) 2019 m. lapkričio mėnesio dokumentai, kurie įvardijami kaip „Xinjiang Papers“. Juose siūloma Kinijos vadovybei susirūpinti, kad būtų užkirstas kelias panašiam į Sovietų Sąjungos žlugimą, kuris įvyktų pačioje Kinijos Liaudies Respublikoje.⁵⁵

Pateikti Kinijos užsienio politikos aspektai, kurie yra priešiški Vakarams, yra reikšmingi tuo, kad jais naudodamasi Kinija bando legitimizuoti savo agresyvią poziciją. Verta priminti, kad Kinija, saugumizuoja priešiškas jos ideologijai idėjas. Remiantis teisingos saugumizacijos principais, pastebima, kad Kinija „Devintuoju dokumentu“ bando įrodyti, kad pasirenka teisingą priežastį saugumizacijai – Vakarų veikimas yra nusakomas kaip keliantis egzistencinę grėsmę Kinijos socialinei tvarkai ir todėl, Kinijos manymu, tikslinga reaguoti į grėsmę.

7. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas ir Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos: Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas

Įvardijus Vakarų valstybių vietą Kinijos užsienio politikoje, svarbu įvertinti kaip Kiniją vertina Lietuva. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento (toliau – VSD) ir Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos (toliau – AOTD) kasmetiniai nacionalinių grėsmių vertinimai apžvelgia grėsmes nacionaliniam Lietuvos saugumui. 2019 metais Kinija pirmą kartą yra įvardijama grėsme Lietuvos nacionaliniam saugumui. Pabrėžiamas Kinijos strateginis bendradarbiavimas su Rusija. Kinija, dėl Vakarų taikomų sankcijų Rusijai, padeda jai išigyti įvairių technologijų, o pati iš Rusijos perka energetinius šaltinius.⁵⁶ Toks Kinijos veikimas skatina atsižvelgti į tai, kokia linkme juda Kinijos politinė veikla. VSD ir AOTD vertinime didžiausias dėmesys yra

⁵⁵Ramzy, A., Buckley, C. (2019). 'Absolutely no mercy': Leaked Files Expose How China Organized Mass Detentions of Muslims. <https://www.nytimes.com/interactive/2019/11/16/world/asia/china-xinjiang-documents.html>

⁵⁶ Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie krašto apsaugos ministerijos (2019). *Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas*. 13- 33 <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2019/02/2019-Gresmes-internetui-LT.pdf>

skiriamas kinų žvalgybos Lietuvoje vertinimui. Vertinime atkreipiamas dėmesys, kad Lietuvoje veikia dvi Kinijos žvalgybos tarnybos – Valstybės saugumo ministerija ir Karinės žvalgybos direktoratas. Kinijos žvalgyba Lietuvoje veikia, pasitelkdama diplomatinę pagalbą⁵⁷:

- Kinijos vyriausybės finansuojamus Konfucijaus institutus;
- Kinijos įmones;
- Naujienų agentūras;
- Studentus.

Pagal AOTD ir VSD vertinimą, Kinijos žvalgyba Lietuvoje daugiausiai dėmesio skiria Kinijos vidaus problemų sprendimui. T.y. stengiasi, kad Lietuva neremtų Tibeto ir Taivano nepriklausomybės. Šis aspektas atspindi tai, kad Kinija deda pastangas, kad nebūtų platinama jai nepalanki informacija.

Kinijos žvalgyba Lietuvoje taip pat domisi šiomis Lietuvos sritimis⁵⁸:

- Vidaus ir užsienio politika;
- Ekonomika;
- Gynybos sektoriumi;
- Lietuvos piliečiams prieinama informacija apie įvairių šalių tarptautinio bendradarbiavimo su Kinija projektus, ateities planus.
- Nevieša ir įslaptinta informacija apie Europos Sąjungos institucijas, NATO.

VSD ir AOTD ataskaitose taip pat pabrėžiama, kad Kinijos žvalgybos aktyvumas ateityje gali didėti. Grėsmių vertinimo ataskaitoje galime pastebėti, kad Kinija aktyviai stengiasi saugumizuoti bet kokią Lietuvoje atsiradusį veikimą, laikomą priešišku komunistinės Kinijos atžvilgiu. Be to, Kinijos režimas bendradarbiauja su Rusijos režimu. Tai patvirtina ideologinę takoskyrą tarp Kinijos ir Vakarų valstybių ideologijos.

2020 metų VSD ir AOTD ataskaitoje, kaip ir buvo tikėtasi, informacijos apie Kiniją ir jos veikimą, tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje, padidėjo. Tad 2020 metų grėsmių vertinime Kinijai yra skiriama daugiau turinio. Pagrindinės Kinijos veikimo kryptys, remiantis 2020 metų VSD ir AOTD vertinimu, yra⁵⁹:

⁵⁷ Ten pat.

⁵⁸ Ten pat.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie krašto apsaugos ministerijos. *Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas*. <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2020/02/2020-Gresmes-LT-pdf>

- **Kibernetinių ir technologinių pajėgumų plėtra.** 5G technologijų vystymas, siekis įgyti technologinį pranašumą;
- **Ekonominės galios didinimas.** Aktyvi investicijų skverbtis, kuri didina kitų valstybių pažeidžiamumą ir infrastruktūros kontrolės praradimo riziką. Pavyzdžiui, ekonominėmis priemonėmis galima daryti politinę įtaką, nes kai kurios Europos šalys gavo politinę paramą dėl to, kad nerėmė Taivano ir Tibeto nepriklausomybės. Be to, Kinija įtakos siekia ir naudodamasi „16+1“ formatu, kuriuo siekia globalaus ekonominio dominavimo;
- **Karinės galios stiprinimas.** Karinių bazių kūrimas užsienyje, karinės pramonės komplekso vystymas, siekiant galios pasaulyje. Taip pat, Rusijos ir Kinijos plėtojamas karinis ir politinis bendradarbiavimas, derinant tam tikras pozicijas tarptautiniais klausimais. Tokiu bendradarbiavimu valstybės siekia sumažinti Vakarų valstybių, o ypač JAV globalią įtaką.

VSD ir AOTD paminėtos Kinijos politikos kryptys atskleidžia Kinijos interesus ir poziciją, t.y. tikslą siekti pažangiausios valstybės statuso, ekonominėmis priemonėmis daryti spaudimą silpnesnėms Europos šalims. Be to, pelnyti politinę paramą Taivano ir Tibeto klausimais bei kartu su Rusija vystyti šalies karinę pramonę. Toks Kinijos veikimas pavaizduoja jos vertybių, politikos skirtį, lyginant su Lietuva.

Taip pat, didelis dėmesys VSD ir AOTD ataskaitoje yra skiriamas Kinijos veiklai socialiniame tinkle „LinkedIn“. Tyrimo autoriai pastebi, kad „Kinijos žvalgybos tarnybos šį socialinį tinklą naudoja verbavimui. Kinijos aukomis dažniausiai tampa buvę arba esami valstybės tarnautojai, informacinių technologijų specialistai, gynybos sektoriaus darbuotojai, mokslininkai ir kitų sričių specialistai. Jiems yra siūlomas darbas ir tuomet jie yra kviečiami atvykti į Kiniją, kad būtų išsamiau aptariama siūloma darbo pozicija. Remiantis AOTD ir VSD ataskaita, darbo pokalbio metu prašoma parengti analitinę tendencijų užsienio valstybėje vertinimą, viešos ir neviešos politinės ar karinės informacijos apibendrinimą. Už tai yra žadamas išankstinis apmokėjimas už darbą bei pateikiamas prašymas laikytis konfidencialumo. Vėliau bendravimas tęsiamas mobiliosiomis programėlėmis, tokiomis kaip „WeChat“.⁶⁰

Kinijos žvalgybos tarnybų vykdomos verbavimo operacijos, naudojantis „LinkedIn“ platforma yra vykdomos, nes tokios operacijos yra itin pigios, be to, nerizikuojama Kinijos žvalgybos tarnybų darbuotojais – naudojamos netikros paskyros. Tokia Kinijos žvalgybos tarnybų veikla nustatyta ir

⁶⁰ Ten pat.

Lietuvoje.“⁶¹ VSD ir AOTD pateikta Kinijos žvalgybos verbavimo schema „LinkedIn“ platformoje pademonstruoja Kinijos žvalgybos veiklos mastą ir siekį gauti svarbios informacijos. Svarbu pabrėžti, kad Kinijos veikimas, naudojantis socialinėmis platformomis leidžia daryti prielaidą, kad sparčiai plečiasi Kinijos žvalgybos veikimas.

Apžvelgus Kinijos ir Lietuvos valstybių pozicijas, išryškėja teorinėje dalyje įvardytos Kinijos veikimo Baltijos regione grėsmės. Besiplečiantis Kinijos žvalgybinis aparatas kelia grėsmę Lietuvos Respublikos suverenitetui, pozicijai politiniais, ekonominiais ir technologiniais klausimais. Komunistinės Kinijos žvalgybos aktyvumas Lietuvoje, bendradarbiavimas su Rusija, leidžia vertinti, kad Kinija kelia visapusišką grėsmę Lietuvos saugumui.

8. Saugumizacija

VSD ir AOTD vertinimas atskleidė kritišką Kinijos vertinimą. Visgi, aiškesni ir aštresni Kinijos vertinimo kontūrai buvo pradėti brėžti politiniu lygiu, 2018 m. spalio 4 dieną, kai seimo nariai Mantas Adomėnas ir Aušra Maldeikienė surengė pranešimą spaudai, pavadinimu „Taivanas turi sugrįžti į pasaulio tautų ratą visa apimtimi“.⁶² Pranešime teigiama, kad atsižvelgiama į prastėjančią demokratijos padėtį Kinijoje bei „dažnėjančius šios komunistinės valstybės karinio pobūdžio išpuolius regione“. Taip pat, pranešime Seimo narys Adomėnas pridūrė, kad „seklėjanti, ties vienu, nors ir svarbiu – Rytų partnerystės – klausimu susikoncentravusi Lietuvos užsienio politika rodo akivaizdų realių ambicijų stygių“, o „unipoliarinė užsienio politika, kai santykius su Pietryčių Azijos šalimis išsemia pataikavimas Kinijos Liaudies Respublikai, tikintis ekonominių dividendų bet kokia kaina, rodo tikrąjį Lietuvos užsienio politikos pavidalą“.⁶³ Dviejų Seimo narių surengtas pranešimas spaudai liudija mėginimą saugumizuoti Kinijos politiką ir jos vaidmenį Lietuvoje. Grėsmės įvardijimas yra pirmasis saugumizacijos etapas. Taip pat, svarbu paminėti šio darbo pradžioje įvardytą 2019 metų rugpjūčio 23 dienos įvykį, kai Lietuvoje buvo pademonstruota parama Honkongo aktyvistams, atkartojusiems Baltijos kelią. Šiame renginyje dalyvavo ir Mantas Adomėnas, kuris buvo vienu iš organizatorių.

⁶¹ Ten pat.

⁶² Kutkaitytė, M. (2018). *Seimo narių A. Maldeikienės ir M. Adomėno pranešimas: „Taivanas turi grįžti į pasaulio tautų ratą visa apimtimi“*. https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=36002&p_k=1&p_t=261262

⁶³ Ten pat.

Politikas šiuo veiksmu siekė gauti daugiau dėmesio iš kolegų Seime bei paskatinti saugumizuoti Kiniją.⁶⁴

Antrasis saugumizacijos etapas pastebimas tuomet, kai buvo pradėtos teikti rezoliucijos Seime. Pirmoji rezoliucija „Dėl Lietuvos ir Kinijos santykių ateities“ buvo teikiama šešių Seimo narių. Ją teikė Laurynas Kasčiūnas, Mantas Adomėnas, Audronius Ažubalis, Vytautas Bakas, Žygimantas Pavilionis bei Ingrida Šimonytė.⁶⁵ Rezoliucijoje atsižvelgiama į 2019 m. gruodžio 4 d. Londone vykusį NATO susitikimą, kurio deklaracijoje pirmą kartą buvo oficialiai pripažinta didėjanti Kinijos įtaka ir jos vykdomos užsienio politikos keliama iššūkiai. Vienas iš jų yra siejamas su įtampa Pietryčių Azijos regione, kuriame yra plečiamos karinės bazės ginčijamose teritorijose Pietų Kinijos jūroje.⁶⁶ Be to, rezoliucijoje pabrėžiamos Kinijos kuriamos naujos kartos informacinės sistemos ir technologijos, tokios kaip 5G ryšio tinklai. Jie padeda Kinijai veikti pasaulinėje rinkoje, suteikia prieigą prie labai svarbios infrastruktūros.⁶⁷ Rezoliuciją teikiantys Seimo nariai priduria, kad pagal 2017 m. Kinijoje įsigaliojusį nacionalinės žvalgybos įstatymą, privačios organizacijos, privatūs asmenys turi būtinau įsitraukti į Kinijos žvalgybinį darbą. Toks įstatymas sudaro galimybes Kinijos valdžiai naudotis žvalgybiniais pajėgumais ir juos plėsti.⁶⁸ Tad rezoliucijoje galima pastebėti kaip politikai vertina Kinijos grėsmę Lietuvos vyriausybei, jos suverenumo išlaikymui, teritorinio vientisumo užtikrinimui, kuris apsaugotų visuomenę, kadangi naujosios technologijos gali būti įdiegiamos Lietuvoje, kad padėtų Kinijos žvalgybai vykdyti šnipinėjimą.

Rezoliuciją teikiantys Seimo nariai konstatavo, jog Lietuva tęs „vienos Kinijos“ koncepcijos laikymąsi, o bendradarbiavimas su Kinijos Liaudies Respublika bus ir toliau grindžiamas tarptautine teise, Lietuvos daugiašaliu veikimu ir pozicijų derinimu su kitomis ES valstybėmis⁶⁹. Tačiau taip pat yra nustatomos naujos Lietuvos valstybės, politinių veikėjų norimos kryptys, teigiant, kad:

1. „Lietuva neignoruos žmogaus teisių pažeidimų ir nebus abejinga spaudimui, kurį patiria įvairios kultūrinės ir religinės bendruomenės“;
2. „Vyriausybė raginama iš naujo apsvarstyti Lietuvos Respublikos dalyvavimo „17+1“ formate tikslumą, įvertinant tai, kad šis projektas nekonsoliduoja Europos Sąjungos, nestiprina

⁶⁴ Jakučionis, S., Beniušis, V. (2019). *Vilniuje į paramos akciją Honkongui atvyko ir oponuojanti pusė: pasipylė politinės replikos ir apsižodžiavimai*. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1090879/vilniuje-i-paramos-akcija-honkongui-atvyko-ir-oponuojanti-puse-pasipyle-politines-replikos-ir-apsizodziavimai>

⁶⁵ Lietuvos Respublikos Seimas (2019). *Rezoliucija dėl Lietuvos ir Kinijos santykių*. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/62656bf0289a11ea8f0dfdc2b5879561>

⁶⁶ Ten pat.

⁶⁷ Ten pat.

⁶⁸ Ten pat.

⁶⁹ Ten pat.

valstybių narių ekonominės ir politinės vienybės”;

3. „Lietuvos Respublikos Seimas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė raginama užtikrinti, kad technologijų tiekėjai, dalyvaujantys kuriant Lietuvos 5G ryšio infrastruktūrą, atitiktų transatlantinius saugumo kriterijus; būtina griežtinti investicijų į strateginius ūkio sektorius ir kritinę infrastruktūrą atitikties nacionaliniam saugumui vertinimą.”

Galima pastebėti, kad Manto Adomėno ir Aušros Maldeikienės pranešimas spaudai 2018 m. spalio 4 d. dėl Lietuvos „unipoliarinės užsienio politikos, bei pataikavimo Kinijos Liaudies Respublikai, tikintis ekonominių dividendų”, virto saugumizacijos antrojo etapo – veiksmų plano – kūrimu. Svarbu pabrėžti ir tai, kad rezoliucija nebuvo ir nėra užregistruota Seimo darbotvarkėje. Tai leidžia daryti prielaidą, kad rezoliucija nesulaukia didelio palaikymo Seime.

2020 metais, gegužės 4 d., 53 Seimo nariai iš skirtingų partijų (daugiausiai narių iš Tėvynės Sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų) pateikė rezoliuciją „Dėl paramos Taivanui”⁷⁰. Rezoliucijoje nurodoma, kad „Taivanui yra trukdoma dalyvauti Pasaulio sveikatos organizacijoje netgi stebėtojo teisėmis, dalintis gerąja patirtimi ir laiku gauti kovai su pandemija svarbią informaciją, ir todėl Taivano pareigūnų savalaikiams perspėjimams dėl pandemijos grėsmės nebuvo skiriamas deramas dėmesys, taip dar pagilinant skaudžias pandemijos pasekmes visai žmonijai”.⁷¹ Taip pat, teikiantys rezoliuciją Seimo nariai konstatuoja, kad „Taivanas yra laisva, demokratinė, pažangi ir klestinti de facto nepriklausoma 23 milijonų žmonių valstybė, reikšmingai prisidedanti prie taikos ir stabilumo pasaulyje, su kuria Lietuva ir kitos Europos Sąjungos narės palaiko produktyvius ryšius daugelyje sričių.” Į tai atsižvelgdami rezoliucijos teikėjai ragino Lietuvos Respublikos Prezidentą ir Vyriausybę imtis šių veiksmų⁷²:

1. „palaikyti Taivano narystę visose tarptautinėse organizacijose, kuriose Jungtinių Tautų pripažintas valstybingumas nėra narystės kriterijus ir kurių veikloje Lietuva taip pat dalyvauja; be to, suteikti stebėtojo statusą Taivanui tose organizacijose, kurių narystei egzistuoja valstybingumo reikalavimas“;
2. „aukščiausiu politiniu lygiu remti Taivano įtraukimą į Pasaulio sveikatos organizacijos susitikimus, veiklas bei mechanizmus (tarp jų – ir *Global Outbreak Alert and Response Network*, arba *GOARN*) ir palaikyti jo visateisį dalyvavimą Pasaulio sveikatos asamblėjoje“;

⁷⁰ Lietuvos Respublikos Seimo nariai (2020). *Rezoliucija dėl paramos Taivanui*. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/940b88e0895911eaa51db668f0092944>

⁷¹ Ten pat.

⁷² Ten pat.

3. „kreiptis į Jungtinių Tautų Organizaciją dėl Taivano galimybės dalyvauti Jungtinių Tautų Organizacijos ir kitų jai pavaldžių tarptautinių organizacijų, pirmiausia – Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos (ICAO), veikloje užtikrinimo“;
4. „gilinti ir plėsti Lietuvos ir Taivano politinius, ekonominius, kultūrinius ir mokslo santykius, plėtoti šalių abipusį pažinimą ir turizmo ryšius“;
5. „inicijuoti Lietuvos ekonominės atstovybės Taivane atidarymą“;
6. „kelti Taivano pripažinimo klausimą Europos Vadovų Taryboje ir kituose Europos Sąjungos politinio veikimo formatuose“.

Praėjus pusei metų po rezoliucijos „Dėl Lietuvos ir Kinijos santykių ateities“ pateikimo, galima atkreipti dėmesį, kad ši rezoliucija yra agresyvesnė Kinijos atžvilgiu dėl to, kad pastebimas beveik devyniais kartais didesnis teikiančiųjų rezoliuciją skaičius, kuri sudaro 37,5% Seimo narių. Be to, atskleidžiamos nepalankesnės teikiančiųjų pozicijos nei ankstesnėje rezoliucijoje.

Taip pat, pastebimi antrosios rezoliucijos prieštaravimai pirmajai rezoliucijai. Pirmojoje rezoliucijoje yra teigiama, kad „Lietuva ir toliau laikysis „vienos Kinijos“ koncepcijos“⁷³, o antrojoje rezoliucijoje yra pabrėžiama *de facto* nepriklausomo Taivano pozicija. Raginama su juo palaikyti ekonominius santykius bei atstovavimą tarptautinėse organizacijose, dalintis geraja praktika. Dėl to galima atkreipti dėmesį, kad padidėjo kritiškai ar net priešiška Kiniją vertinančių politikų skaičius. Svarbu paminėti ir tai, kad rezoliucija „Dėl paramos Taiwanui“, kaip ir rezoliucija „Dėl Lietuvos ir Kinijos santykių“ nebuvo užregistruota Seimo darbotvarkėje. Tai leidžia daryti prielaidą, kad taip įvyko dėl politinės valios nebuvimo.

Paskutinė rezoliucija, kuri 2020 metų birželio 5 dieną buvo paskelbta atsižvelgus į Kinijos veikimą, yra „Dėl Honkongo žmonių teisių ir laisvių“. Rezoliucijoje 36 Seimo nariai reiškia susirūpinimą „dėl Kinijos Liaudies Respublikos Nacionalinio liaudies kongreso sprendimo įvesti Honkongui skirtą nacionalinio saugumo įstatymą, kurio tiesioginis įvedimas iš Pekino, o ne per pačios Honkongo institucijas, kaip kad numatyta Honkongo Pagrindinio įstatymo 23 straipsnyje, suvaržytų Honkongo žmonių laisves, suardytų Honkongo autonomiją, o drauge – ir jo klestėjimo prielaidas“. Taip pat yra konstatuojama, kad „naujasis nacionalinio saugumo įstatymas sukuria galimybę Honkongo gyventojus patraukti baudžiamojon atsakomybėn Honkonge už politinius nusikaltimus ir prieštarauja Honkongo Pagrindiniame įstatyme įtvirtintiems įsipareigojimams ginti Honkongo žmonių teises, laikantis

⁷³ Lietuvos Respublikos Seimas (2019). *Rezoliucija dėl Lietuvos ir Kinijos santykių*. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/62656bf0289a11ea8f0dfdc2b5879561>

Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto ir Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto”. Rezoliucijoje yra aiškiai deklaruojami veiksmai, kurių Lietuva tikisi iš Kinijos, tad ji⁷⁴:

- Skatina Kiniją gerbti Kinijos tarptautinius įsipareigojimus ir atšaukti nacionalinio saugumo įstatymą Honkonge;
- Palaiko poziciją, kad įtampą ir neramumus sumažinti gali pasitikėjimas Honkongo visuomene. Taip pat, svarbu užtikrinti jų laisves ir teises.
- Išreiškia svarbą kurti vieningą, laisvės ir demokratijos vertybėmis grįstą Europos Sąjungos poziciją dėl Kinijos vykdomų tarptautinės teisės ir žmogaus teisių pažeidimų;
- Atsižvelgdama į Honkongo žmonėms gresiančias represijas ir persekiojimą Kinijoje, siūlo Lietuvoje suteikti prieglobstį.

Po truputį ilgiau nei mėnesio paviešinta rezoliucija „Dėl Honkongo žmonių teisių ir laisvių”, palyginus su rezoliucija „Dėl paramos Taivanui”, yra dar agresyvesnė, nes visų pirma, įvardija Honkongo, kuris yra *de facto* Kinijos dalis, padėtį. Antra, šioje rezoliucijoje pirmą kartą yra vardijami konkretūs veiksmai, kurių Kinija turėtų imtis, nes ji vykdo tarptautinės teisės ir žmogaus teisių pažeidimus. Be to, ne tik Kinija, bet ir Lietuva yra skatinama imtis konkrečių veiksmų: prisidėti prie bendros Kinijos vertinimo pozicijos kūrimo ir suteikti prieglobstį Honkongo gyventojams. Kinija ypač priešišškai vertina proglobsčio suteikimą, kadangi Jungtinei Karalystei palengvinus vizų gavimo procesą Honkongo piliečiams, Kinija šiuos veiksmus pasmerkė bei kartu su lojalia Honkongo valdžia pripažino vizas negaliojančiomis.⁷⁵ Tokia Kinijos reakcija patvirtina, kad Kinijai ši problema yra opi ir ją Kinija bei Kinijos valdžiai palanki Honkongo valdžia saugumizuoja.

Visgi, Lietuvos saugumizuojanti rezoliucija „Dėl Honkongo žmonių teisių ir laisvių” taip ir nebuvo registruota darbotvarkėje, tad tai įgalina daryti prielaidą, kad nebuvo pakankamai daug politikų, pritariančių šiai rezoliucijai.

2020 m. gruodžio 10 dieną, antrasis saugumizacijos etapas buvo beveik įgyvendintas, nes minėtąją dieną buvo registruota ir sėkmingai patvirtinta rezoliucija „Dėl Lietuvos Respublikos Užsienio ir

⁷⁴Lietuvos Respublikos Seimo nariai, (2020)., *Rezoliucija dėl Honkongo žmonių teisių ir laisvių* <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/1fc969f2a66611eaa51db668f0092944>

⁷⁵ Thomson Reuters. (2021). *Hong Kong government says it will not recognise BNO passports from Jan 31*. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-hongkong-security-britain-china-passp-idUSKBN29Y1OL>

Europos politikos ilgalaikių gairių bei tęstinumo”. Rezoliucijai pritarė 112 Seimo narių, 3 susilaikė.⁷⁶ Nepaisant rezoliucijoje esančių įvairių užsienio politikos kryptių, yra pažymima, kad „Kinijos Liaudies Respublika įgyja vis didesnę politinę, ekonominę ir karinę galią, kuria didina geopolitinę įtaką ir neretai kelia iššūkių ES vienybei, esminiams Bendrijos interesams”, be to „Seimas įsipareigoja remti ekonominio, socialinio, prekybinio, kultūrinio bendradarbiavimo plėtrą su Taivanu, Honkongu”.⁷⁷ Tokia Lietuvos Respublikos Seimo pozicija yra saugumizuojančio pobūdžio, nes įteisina veiksmų plano kūrimą, tačiau konkrečiai nenurodo, kaip jį bus bandoma įgyvendinti. Galima teigti, kad Lietuvos Respublikos Užsienio ir Europos politikos kryptis yra priešiška Kinijai, nes įsipareigojama plėsti ryšius su Taivanu ir Honkongu, pripažįstama, kad Kinijos veikimas kelia iššūkius ES vienybei.

Apibendrinus galima teigti, kad saugumizacijos procesas politiniu lygmeniu yra siejamas su pavojaus pripažinimu. Pastebima, kad Kinija Lietuvos politikoje pradėdama kritiškiau vertinti 2018 metų spalio 4 dieną, kai Seimo nariai Aušra Maldeikienė ir Mantas Adomėnas žiniasklaidai skirtame pranešime pasisakė apie Lietuvos valstybės pataikavimą Kinijai dėl ekonominių privilegijų ir bendradarbiavimo, o taip pat pabrėžė pasyvius Lietuvos veiksmus Kinijos atžvilgiu. Tokiu būdu įgalinamas pirmasis saugumizacijos etapas – grėsmės atpažinimas. Tai reiškia, kad saugumizuojant iškeliamas tam tikras klausimas, reikalaujant neatidėliotino dėmesio ir veiksmų, siekiant, kad problema būtų išspręsta.⁷⁸ Po šio pranešimo, rugpjūčio 23 dieną, įvyko konfliktas Vilniaus arkikatedros aikštėje, Kinijos ambasados darbuotojams ir Honkongo aktyvistų grupei su Seimo nariu Mantu Adomėnu priešakyje ėmus skelbti apie padėtį Honkonge. Adomėnas ir kiti šalininkai palaikė Honkongo nacionalinio saugumo įstatymo atšaukimą, o Kinijos ambasados darbuotojai palaikė priešingą poziciją – įstatymo įvedimą.

Antrasis saugumizacijos etapas buvo pradėtas praėjus metams po Manto Adomėno ir Aušros Maldeikienės pranešimo t.y. 2019 metų gruodžio 4 dieną, kai šešių Seimo narių grupė pateikė rezoliuciją „Dėl Lietuvos ir Kinijos santykių”, tokiu būdu siekiant iš naujo apibrėžti santykius su Kinija, pareiškiant, kad „Lietuva neignoruos žmogaus teisių pažeidimų ir nebus abejinga spaudimui, kurį patiria įvairios kultūrinės ir religinės bendruomenės”⁷⁹. Po pusės metų, 2020 metų gegužės 4

⁷⁶ Lietuvos Respublikos Seimas (2020). *Dėl Lietuvos Respublikos užsienio ir Europos politikos ilgalaikių gairių bei tęstinumo* <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a609e6303b9311eb8c97e01ffe050e1c>

⁷⁷ Ten pat.

⁷⁸ Kutkaitytė, M. (2018). *Seimo narių A. Maldeikienės ir M. Adomėno pranešimas: „Taivanas turi grįžti į pasaulio tautų ratą visa apimtimi“*. https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=36002&p_k=1&p_t=261262

⁷⁹ Lietuvos Respublikos Seimas (2019). *Rezoliucija dėl Lietuvos ir Kinijos santykių* <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/62656bf0289a11ea8f0dfdc2b5879561>

dieną, Seimo nariai iš mišrios grupės pateikė dar vieną rezoliuciją „Dėl paramos Taivanui“⁸⁰. Rezoliucija tapo prieštaringesnė Kinijos atžvilgiu dėl Taivano pripažinimo de facto nepriklausoma valstybe nuo Kinijos, nepaisant to, kad Kinija visada kartojo, kad Taivanas yra jos dalis.⁸¹ Visgi, prieštaringiausia tapo trečioji rezoliucija „Dėl Honkongo žmogaus teisių“, kurią teikė 36 Seimo nariai. Rezoliucijoje pirmą kartą buvo paskelbtas raginimas gerbti tarptautinius įsipareigojimus ir atšaukti Honkongui skirtą nacionalinio saugumo įstatymo įvedimą.⁸² Taip pat rezoliucijoje buvo siūloma suteikti prieglobstį Honkongo gyventojams, išvykstantiems dėl Kinijos politinio persekiojimo ir represijų.⁸³ Būtent šis siūlymas yra ypač prieštaraujantis Kinijai, kadangi Jungtinė Karalystė 2021 metų sausio 31 d. pradėjo paprastesne tvarka suteikinti vizas Honkongo gyventojams. Visgi, Honkongo valdžia, pavaldi Kinijos komunistiniam režimui, tam priešinosi ir iš karto pripažino vizas negaliojančiomis. Nepaisant vis agresyvesnio rezoliucijų turinio ir vis stiprėjančio antrojo etapo įgalinimo, kai yra kuriamas veiksmų planas, – rezoliucijos konkrečiai dėl Kinijos nėra registruojamos ir nesvarstomos Seime, dėl ko galima daryti prielaidą, kad dalis politikų jaučia grėsmę dėl galimo Kinijos atsako. Juk 2013 metais prezidentei Daliai Grybauskaitei susitikus su Dalai Lama, Kinija ėmė taikyti ekonomines drausminimo priemones, atšaukdama bendradarbiavimo transporto projektuose galimybes svarstymą.⁸⁴

8.1. Desaugumizacija

Saugumizacijos procesas yra neatsiejamas nuo desaugumizacijos. Ji, priešingai nei saugumizacija, yra kalbos aktas, kuris nurodo, kad prieš tai saugumizuota problema nebėra laikoma grėsme. Desaugumizacija yra svarbi, nes ji padeda išsiaiškinti, kodėl tam tikri saugumizuojantys procesai yra sunkiai įgyvendinami arba neįgyvendinami. Be to, svarbu priminti, kad literatūros apžvalgoje buvo akcentuota, jog desaugumizacija gali būti naudojama kaip politinis įrankis: tai reiškia, kad nepaisant to, kad problema yra desaugumizuojama, problema vis dar gali kelti grėsmę.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos Seimo nariai (2020). *Rezoliucija dėl paramos Taivanui* <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/940b88e0895911eaa51db668f0092944>

⁸¹ Ten pat

⁸² Lietuvos Respublikos Seimo nariai (2020). *Rezoliucija dėl Honkongo žmogaus teisių* <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/1fc969f2a66611eaa51db668f0092944>

⁸³ Ten pat.

⁸⁴ Scott, D. (2018). *China and the Baltic States: strategic challenges and security dilemmas for Lithuania, Latvia and Estonia*. 25-37 psl. <https://sciendo.com/article/10.2478/jobs-2018-0001>

2019 metų gruodžio 4 dieną, šešioms Seimo nariams pateikus rezoliuciją „Dėl Lietuvos ir Kinijos santykių“, tokiu būdu siekiant saugumizuoti situaciją, 2020 m. sausio 7 dieną Kinijos ambasadoriaus Shen Zhifei iniciatyva buvo surengta jo ir Seimo pirmininko patarėjo užsienio politikos klausimais Vaidoto Verbos susitikimas, kurio metu Kinijos ambasadorius teiravosi, kodėl yra ruošiamos tokios rezoliucijos bei kam jos kuriamos, jei tai apsunkintų santykius su Kinija.⁸⁵ Į tokius pareiškimus atsižvelgęs pirmininko patarėjas atsakė, kad „tik keli Seimo nariai, kurių požiūris išsiskiria, pateikė rezoliucijos projektą, tačiau, kita vertus, Seime aktyviai veikia didelė ir stipri Seimo ryšių su Kinija grupė“, o taip pat V. Verba informavo, kad „kol kas dokumentas nėra užregistruotas Seimo darbotvarkėje ir parlamente“. Taip pat, patvirtino, kad Lietuvos ir Kinijos santykiai plėsis. Remiantis LRT duomenimis, prisimenama, kad Kinijos ambasadorius padėkojo pirmininko patarėjui už padėtinančius žodžius. Pats Verba apie rezoliuciją žiniasklaidos priemonei yra sakęs, kad „rezoliucijos projektas labai daug visko apima. Rezoliucija, jeigu ji būtų tokiu pavidalu priimta, jų manymu, nepadėtų dvišaliams santykiams“. Galime teigti, kad komunikacija tarp Lietuvos pirmininko patarėjo užsienio politikos klausimams ir Kinijos ambasadoriaus bandė desaugumizuoti situaciją. Taip vertintina todėl, kad buvo stengiamasi nutildyti saugumo problemą.

Šis desaugumizacijos aktas, kuris yra atliekamas nepaisant rezoliucijos dėl Kinijos veikimo teikimo, atspindi politinius motyvus. Be to, galima daryti prielaidą, kad atsižvelgiant į valdančiųjų poziciją, Seime nebuvo svarstomos kitos rezoliucijos. Sumenkinus rezoliuciją, kuri prieštaringai vertina Kiniją, Verba sulaukė Kinijos ambasadoriaus padėkos. Literatūros apžvalgos dalyje panašus aspektas pastebėtas ir Kinijos santykiuose su kitomis Baltijos šalimis: už palankumą Kinijai yra atsidėkojama.

Visgi, tai nėra vienintelis Kinijos desaugumizacijos Lietuvoje atvejis. Giedrius Surplys, būdamas žemės ūkio reikalų ministru⁸⁶, dažnai desaugumizuodavo Kiniją, įvardydamas ją svarbia ekonominių galimybių šalimi ir strategine Lietuvos prekybos kryptimi. Taip pat, jis nuvertino konfucionizmo plėtrą, teigdamas, kad jis „nėra ekspansionistinis.“⁸⁷ Taip pat, sumenkinamas Kinijos daromas politinis spaudimas.⁸⁸

⁸⁵Maldeikienė, A. (2020). *Kinijos ambasadorius: saujelė Seimo narių sabotuoja normalų dviejų tautų bendravimą*. <https://www.lrt.lt/naujienos/lrt-tyrimai/5/1139677/kinijos-ambasadorius-saujele-seimo-nariu-sabotuoja-normalu-dvieju-tautu-bendravima>

⁸⁶ *Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcija*. https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=36197

⁸⁷ELTA, (2019). G. Surplys komunistinio Kinijos režimo grėsmės nesureikšmina: prasideda ta pačia raide kaip ir konfucionizmas. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/240477/g-surplys-komunistinio-kinijos-rezimo-gresmes-nesureikšmina-prasideda-ta-pacia-raide-kaip-ir-konfucionizmas>

⁸⁸ Ten pat.

Tad nutildant įvykius saugumizuoti bandančius politinius veikėjus, tokius kaip rezoliucijos rengėjus, sumenkinant grėsmes apie Kinijos negatyvią ekspansiją bei politinę riziką yra bandoma normalizuoti ir desaugumizuoti padėtį.

Dar vienu desaugumizuojančiu politikos veikėju gali būti įvardijamas Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos atstovas, buvęs ministras pirmininkas (pareigas užėmė nuo 2016 iki 2020 metų) Saulius Skvernelis. Politikas subtiliai desaugumizuodavo tam tikrus politinius epizodus, Kinijos atžvilgiu stengdamasis nutildyti esamą situaciją. 2018 metų gegužės 25 dieną, Skvernelis rėmė „16+1“ formatą, pabrėždamas, kad „Kinijos Liaudies Respublikos inicijuotas projektas „Viena juosta, vienas kelias“ yra tvirtas pagrindas stiprinti ekonominį ir prekybinį bendradarbiavimą tarp Kinijos ir Lietuvos, Azijos ir Europos. Lietuva remia šios iniciatyvos idėjas plėsti infrastruktūrą, padėsiančią skatinti pasiekiamumą, gerinti investicinį klimata, stiprinti tarpusavio ekonominius ir prekybinius ryšius”.⁸⁹ Tokiu būdu politikas palaikė kvestionuotiną formatą. Santykių svarbą ir teigiamą įtaką stiprinant šalių bendradarbiavimą Saulius Skvernelis dar kartą pabrėžė 2019 metų balandžio 4 dieną, dalyvaudamas Dobrovnike, Centrinės ir Rytų Europos ir Kinijos vyriausybių vadovų forume, kuriame susitiko su Kinijos Liaudies Respublikos Vyriausybės vadovu Li Keqiang’u. Tokie veiksmai prisideda prie visuomenės nuomonės formavimo.⁹⁰

8.1. Saugumizacijos ir desaugumizacijos procesai Lietuvoje: apibendrinimas

Galima teigti, kad desaugumizuojančių veikėjų, užimančių aukštas pareigas, yra nemaža dalis, ypač 2016 – 2020 metų Seime. Nutildymas yra populiariausias desaugumizacijos būdas. Svarbu akcentuoti pagrindinę skirtį tarp saugumizacijos ir desaugumizacijos vykdytojų. Saugumizacijos šalininkai labiausiai atsižvelgia į nacionalinio saugumo svarbą, o desaugumizacijos vykdytojais pirmenybę teikia ekonominiams interesams.⁹¹ Tad susikirtus šioms skirtingoms pozicijomis, dėmesys

⁸⁹Premjeras: „Kinija +16“ forumas – unikalus daugiašalio politinio bendradarbiavimo mechanizmas (2018). <https://lrv.lt/lt/naujienos/premjer-as-kinija-16-forumas-unikal-us-daugia-salio-politinio-bendradarbiavimo-mechanizmas>

⁹⁰ Premjeras S. Skvernelis: Kinijos rinka atveriamą lietuviškai žemės ūkio produkcijai (2019). <https://lrv.lt/lt/naujienos/premjer-as-skvernelis-kinijos-rinka-atveriam-a-lietuviskai-zemes-ukio-produkcijai>

⁹¹ Balčiūnas, A. (2020). *Kaip Lietuvos gyventojai mato pasaulį – silpnę gali išnaudoti Rusija ir Kinija*. <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1194424/kaip-lietuvos-gyventojai-mato-pasauli-silpnybe-gali-isnaudoti-rusija-ir-kinija>

yra nukreipiamas į visuomenės viešąją nuomonę. Demokratinėje Lietuvos valstybėje būtent Lietuvos piliečiai turi teisę pareikšti ir lemti poziciją bei atrasti atsakymą, kaip vertėtų reaguoti.⁹²

9. Apklausos

Pastebint saugumizuojančių ir desaugumizuojančių veikėjų Lietuvoje dilemą, svarbu išsiaiškinti Lietuvos gyventojų požiūrį į Kiniją. dėl to yra remiamasi 2020-07-03 „Spinter tyrimai“ atlikto tyrimo duomenimis. Klausimyną tyrimui parengė RESC (Rytų Europos studijų centras). Tyrime buvo apklausti 1012 respondentų, kurių amžius buvo nuo 18 iki 75 metų. Tyrime analizuojamas Kinijos kaip grėsmės suvokimas Lietuvoje.

Svarbu akcentuoti, kad nepaisant tyrimo metu vykusių neramumų Honkonge ir neigiamos informacijos sklaidos, susijusios su Kinija ir COVID-19, tik 28 procentai respondentų įvardijo Kiniją grėsme, o 41 procentas respondentų teigė nelaikantys Kinijos grėsme.⁹³

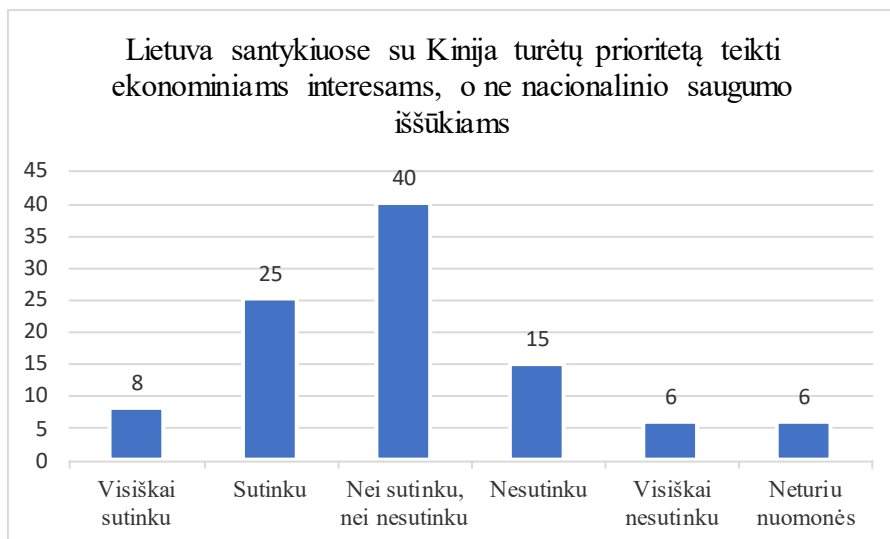
Respondentų paklausus ar Lietuva santykiuose su Kinija turėtų teikti pirmenybę ekonominiams interesams, o ne nacionalinio saugumo iššūkiams, 40 % apklaustųjų atsakė, jog nei pritaria, nei nepitaria šiam teiginiui ir yra neutralūs, 6% neturėjo nuomonės, 33% pritarė, o 21% respondentų nepitaria pirmenybės suteikimui ekonominiams interesams (žiūrėti 1 lentelę). Atsižvelgus į tyrimo duomenis, galima daryti prielaidą, kad didelė dalis Lietuvos piliečių neturi aiškios pozicijos Kinijos klausimu: net 46% jos negali įvardyti. Svarbu paminėti, kad likusioji respondentų dalis Lietuvos ir Kinijos santykius vertina skirtingai. Pastebima, kad respondentai dažniau teikia pirmenybę ekonominiams, o ne nacionalinio saugumo klausimams.⁹⁴ Tad remiantis Lietuvos visuomenės apklausa, galima išžvelgti ribotą saugumizacijos bandymų sėkmę, nes 21 % (šį procentą sudaro respondentai, kuria atsakė į klausimą „nesutinku“ ir „visiškai nesutinku“) akcentavo nacionalinio saugumo, o ne ekonominių interesų svarbą.

⁹² Ten pat.

⁹³ Sprinter research (2020). *Ką lietuviai iš tikrųjų mano apie Rusiją ir Putiną: Tyrimo rezultatai siunčia aiškią žinią Kremliu.* https://www.spinter.lt/site/lt/vidinis_noslide/menutop/9/home/publish/MTMyMjs5Ozsw

⁹⁴ Rytų Europos studijų centras (2020). *Geopolitikos ir tarptautinės politikos bei grėsmių suvokimo tyrimas*, Vilnius. 38 psl. <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/07/RESC-tyrimas.pdf>

1 lentelė. Lietuvos visuomenės apklausos dėl Lietuvos ir Kinijos santykių rezultatai. Sudaryta remiantis Rytų Europos studijų centro ir Spinter tyrimų duomenimis.⁹⁵

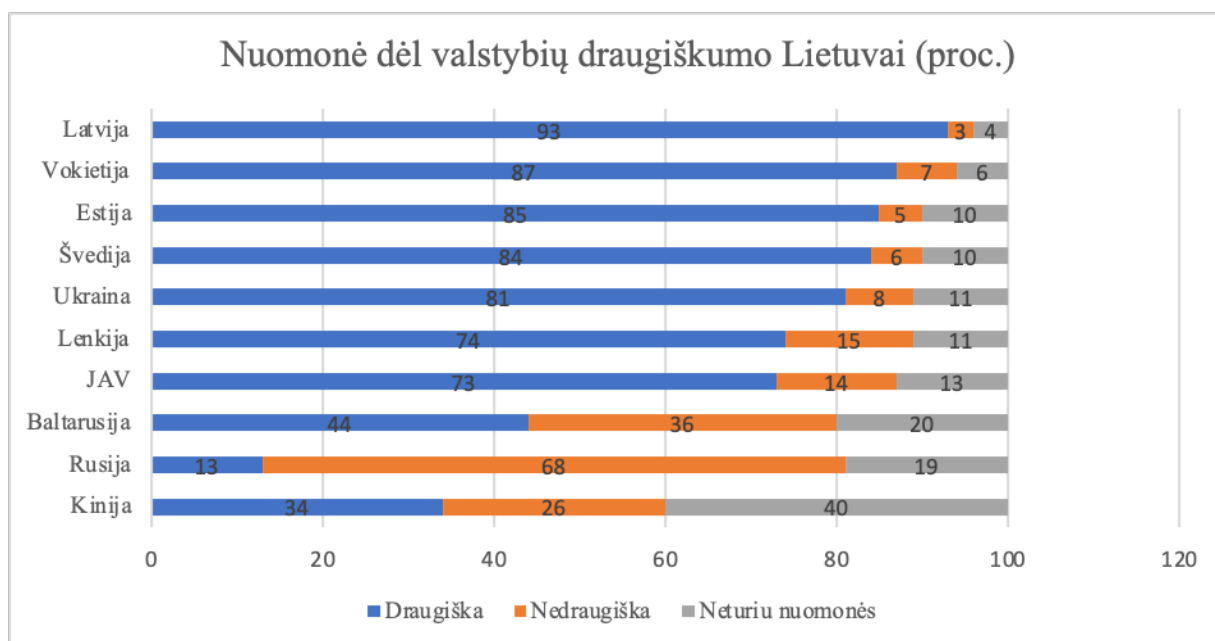
Kitas Lietuvos respondentams užduotas klausimas buvo „ar Kinija yra draugiška, ar nedraugiška Lietuvai?“ 4 % respondentų teigė, kad Kinija yra draugiška Lietuvai, o 26% nepritarė (*žiūrėti 2 lentelę*).⁹⁶ Tačiau didžiausią dalį respondentų, uždavus šį klausimą, sudarė nežinantys ar neturintys nuomonės. Šis aspektas leidžia daryti prielaidą, kad lietuviai mažai domisi Tolimaisiais Rytai: lyginant Lietuvos statistiką su kitų valstybių, tokių kaip Rusija, Baltarusija, Švedija, Vokietija, JAV ir kitų, duomenimis, galima pastebėti, kad šiose šalyse nuomonės neturinčių žmonių dalį sudaro 4-20%.

Svarbu paminėti ir tai, kad lyginant JAV ir Rusijos, dviejų Šaltojo karo metų supervalstybių, vertinimą, pastebima ganėtinai aiški balsų persvara, t.y. 73% respondentų vertina JAV draugiška valstybe, o 14% laiko ją nedraugiška. Rusijos atžvilgiu, respondentų pozicija atrodo priešinga: 13% vertina Rusiją draugiška valstybe ir net 68% respondentų Rusiją vertina neigiamai. Nuomonės neturėjimas dėl JAV ir Rusijos siekia 13-19%. Toks respondentų pasirinkimas leidžia daryti prielaidą, kad kaip ir prieš tai nagrinėtoje 1 lentelėje, dalyviai aiškiai nubrėžia skirtį tarp JAV ir Rusijos, tačiau dėl Kinijos Lietuvos piliečiai neturi aiškios pozicijos, nepaisant aktyvaus Kinijos veikimo Europoje. Tad remiantis šiais duomenimis, Lietuvos piliečiai neįžvelgia Kinijos grėsmės.

⁹⁵ Ten pat.

⁹⁶ Rytų Europos studijų centras (2020). *Geopolitikos ir tarptautinės politikos bei grėsmių suvokimo tyrimas*, Vilnius. 38-39 psl. <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/07/RESC-tyrimas.pdf>

2 lentelė. Lietuvos visuomenės apklausos dėl Kinijos draugiškumo Lietuvai rezultatai. Sudaryta remiantis Rytų Europos studijų centro ir Spinter tyrimų duomenimis⁹⁷

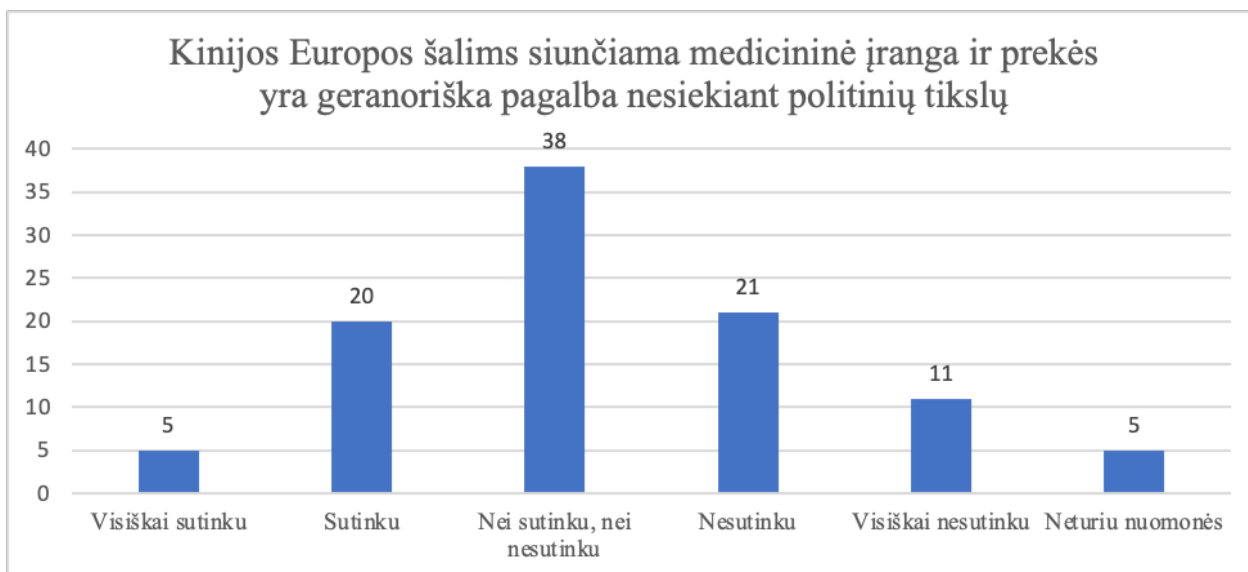
Respondentų nežinomybės aspektas pastebimas ir dar vienoje „Spinter“ ir „EESC“ apklausoje dėl iš Kinijos į Europą siunčiamų kaukių. 32% apklaustųjų (šį procentą sudaro respondentai, kurie „nesutinka“ arba „visiškai nesutinka“) nesutinka su nuomone, kad iš Kinijos į Europos šalis siunčiama medicininė įranga ir prekės yra geranoriška pagalba, kuria nesiekiami politinių tikslų. 25% apklaustųjų (šį procentą sudaro respondentai, kurie „sutinka“ arba „visiškai sutinka“) pritarė šiam teiginiui (žiūrėti 3 lentelę). Didžioji dalis respondentų, t.y. 43%, neturėjo nuomonės arba negalėjo nei sutikti, nei nesutikti. Pabrėžtina, kad minėtas klausimas yra siejamas su Kinijos veikimu Europoje, o ne konkrečiai Lietuvoje.

Tad abiejuose tyrimuose didžiąją dalį sudaro neutrali pozicija arba nuomonės neturėjimas. Tokia tendencija, svarstyta, sukuria nuomonės vakuumą, kuris gali būti išnaudojamas skirtingai – politikai gali pabrėžti Kinijos saugumizacijos reikšmę arba dėti pastangas desaugumizuoti.⁹⁸

⁹⁷ Ten pat.

⁹⁸ Rytų Europos studijų centras (2020). *Geopolitikos ir tarptautinės politikos bei grėsmių suvokimo tyrimas*, Vilnius. 38 psl. <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/07/RESC-tyrimas.pdf>

3 lentelė. Lietuvoje atliktos apklausos dėl Kinijos siunčiamos medicininės įrangos ir prekių vertinimo rezultatai. Sudaryta remiantis Rytų Europos studijų centro ir Spinter tyrimų duomenimis.⁹⁹

Apibendrinus 2020 metais „Spinter“ ir „EESC“ atliktą tyrimą, galime teigti, kad net esant COVID-19 pandemijai, jos sukelėja dažnai įvardijant Kiniją, žiniasklaidos atstovams pranešant apie įvykius Honkonge ar „Huawei“ kompanijos įtraukimą į juoduosius sąrašus, šie aspektai Lietuvoje nelėmė aiškios pozicijos Kinijos atžvilgiu pasirinkimo.

Maždaug 38-40 proc. Lietuvos gyventojų nežino arba neturi nuomonės apie Kinijos interesų pobūdį. Vertinant kitas šalis, tik 4-20% Lietuvos respondentų neturi nuomonės.

Prieš tai minėtuose tyrimuose apie 33-34% respondentų pasitiki Kinija ir pritaria draugiškiems ekonominiams santykiams su šia šalimi, o 25-26% įvardija Kiniją grėsme. (žiūrėti 1 ir 2 lenteles). Galime teigti, kad remiantis visuomenės apklausomis Kinijos vertinimas Lietuvoje yra neaiškus, netgi pandemijos kontekste. Apklausos įgalina daryti prielaidą, kad Kinijos saugumizacija Lietuvoje yra nepakankamai sėkminga dėl daug nežinomųjų. Be to, yra pastebimas Lietuvos piliečių neapsisprendimas dėl Kinijos vaidmens Lietuvoje.

⁹⁹ Ten pat.

9.1. Kinijos saugumizacijos Lietuvoje prognozavimas

Remiantis atskleistomis Lietuvos politikos Kinijos atžvilgiu tendencijomis, prognozavimas reikšmingas dėl to, kad jis suteikia galimybę įvertinti Kinijos saugumizacijos ir desaugumizacijos Lietuvoje procesų nuoseklumą.

Siekiant pristatyti galimas Kinijos saugumizavimo Lietuvoje tendencijas bei struktūrizuoti išvadas, darbe remiamasi prognozavimo teorija. Prognozavimas gali būti atliekamas remiantis įvairiais metodais, kuriuos galima suskirstyti pagal tam tikrus požymius. Remiantis Phillip van Notten'o ir jo kolegų idėjomis, prognozei nustatyti išskiriami scenarijai pagal laikotarpius. Tad laikotarpiai skirstomi į trumpąjį laikotarpį (iki trejų metų) ir ilgąjį (nuo trejų metų).¹⁰⁰

9.2. Kinijos saugumizacija Lietuvoje: trumpasis laikotarpis iki trejų metų

2020 metų spalio pabaigoje buvo išrinktas naujasis Lietuvos Respublikos Seimas, kurio daugumą sudaro Liberalų sąjūdis, Laisvės partija ir Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai. Šios partijos, vertinant jų poziciją Kinijos klausimu, yra priešingos buvusiai Seimo daugumai – Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungai.¹⁰¹ Tad pasikeitus daugumai Seime, pastebima, kad atsirado daugiau saugumizuojančių kryptų Kinijos atžvilgiu. Viena iš jų yra uigūrų problema, kurią ėmėsi spręsti Dovilė Šakalienė. Ji pasiūlė Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetui bei Užsienio reikalų komitetui parengti rezoliuciją apie Pekino vykdomą uigūrų ir kitų etninių mažumų genocidą Sindziango provincijoje, kurioje, parlamentarės teigimu, „Pekinas vykdo JT konvencijoje minimus genocidu laikomus veiksmus: sukelia rimtą fizinę ar psichinę žalą tam tikros grupės nariams; įveda priemones, kurios skirtos grupės žmonių gimstamumui kontroliuoti“.¹⁰² Atsižvelgdama į Lietuvos politikės pasisakymus bei reaguodama į Europos Sąjungos ir Lietuvos veiksmus¹⁰³, 2021 metų kovo 22

¹⁰⁰ P Notten, P. W. F., Rotmans, J., van Asselt, M. B. A., & Rothman, D. S. (2003). *An updated scenario typology*. 423-443 psl. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.475.6692&rep=rep1&type=pdf>

¹⁰¹ *Apie 2020-2024 m. Seimą* https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35354&p_k=1

¹⁰² Balčiūnas, A. (2021). „Mes – ne bokso kriaušė“: nepaisydama kinų grasinimų, Lietuva rengiasi pripažinti genocidą <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1373237/mes-ne-bokso-kriause-nepaisydama-kinu-grasinimu-lietuva-rengiasi-pripazinti-genocida>

¹⁰³ Beniušis, V. (2021). Kinija įvedė sankcijas Seimo narei Šakalienei ir trims diplomatams.

<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1370344/kinija-ivede-sankcijas-seimo-narei-sakalienei-ir-trims-diplomatams>

dieną, Kinija Šakalieniui ir trimis diplomatomis skyrė sankcijas. Po dviejų dienų, t.y. 2021 metų kovo 24 dieną Lietuva pasitraukė iš „17+1“ formato. Apie Lietuvos pasitraukimą iš šio formato pranešė Lietuvos užsienio reikalų ministro Gabrieliaus Landsberio atstovė spaudai Vytautė Šmaižytė. Buvo teigta, kad Lietuva nebeįžvelgia prasmės dalyvauti šiame formate.¹⁰⁴ Toks sprendimas reiškia prieštaravimą komunistų valdomai Kinijai. Svarbu dar kartą akcentuoti, kad Seimo užsienio politikos gairės buvo nurodomos šiame darbe anksčiau minėtoje rezoliucijoje „Dėl Lietuvos Respublikos Užsienio ir Europos politikos ilgalaikių gairių bei tęstinumo“. Joje buvo rašoma, kad „Seimas įsipareigoja remti ekonominio, socialinio, prekybinio, kultūrinio bendradarbiavimo plėtrą su Taivanu, Honkongu“.¹⁰⁵ Rezoliucijai pritarė 112 Seimo narių ir dėl to rezoliucija buvo priimta. Dėl to galime pastebėti, kad Lietuvos politikos kryptis Kinijos atžvilgiu keičiasi dėl naujų politinių partijų daugumos Seime. Galima daryti prielaidą, kad vienerių metų laikotarpyje, esant dabartinei valdžiai, politika Kinijos atžvilgiu išliks nuosekli bei vis labiau prieštaraujanti Kinijos vidaus ir užsienio interesams.

9.3. Kinijos saugumizacija Lietuvoje: ilgas laikotarpis nuo trejų metų ir ilgiau

Vertinant Lietuvos politiką Kinijos atžvilgiu, žvelgiant ilguoju laikotarpiu, gali įvykti politikos pokytis. Tai gali lemti 2024-ųjų metų Seimo rinkimai. Dėl jų, tikėtina, daugumą galėtų sudaryti kitos politinės jėgos. Jeigu naujos Seimo daugumos pozicija Kinijos atžvilgiu būtų mažiau griežta, tikėtina kad būtų prarastas buvusios griežtesnės politikos tęstinumas. Be to, atsižvelgiant į apklausos rezultatus, rodančius kad 34% respondentų Kiniją laiko draugiška valstybe, o 40% respondentų neturi atsakymo, galima pastebėti, kad Kinijos vertinimas nėra aiškus.¹⁰⁶ Tai suteikia laisvės manipuliacijomis bei politikų bandymams paveikti visuomenės nuomonę pasirinkta kryptimi – draugiškesne arba priešiškesne. Jeigu būtų kuriamas draugiškos Kinijos įvaizdis, galima prognozuoti, kad tokia situacija pasinaudotų Kinija.

¹⁰⁴LRT RADIJAS, LRT.lt (2021). *Žiniasklaida: Lietuva traukiasi iš 17+1 bendradarbiavimo formato su Kinija* <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1372449/ziniasklaida-lietuva-traukiasi-is-17plus1-bendradarbiavimo-formato-su-kinija>

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos Seimas (2020). *Dėl Lietuvos Respublikos užsienio ir Europos politikos ilgalaikių gairių bei tęstinumo*. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a609e6303b9311eb8c97e01ffe050e1c>

¹⁰⁶ Rytų Europos studijų centras (2020). *Geopolitikos ir tarptautinės politikos bei grėsmių suvokimo tyrimas*. 39 psl. <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/07/RESC-tyrimas.pdf>

9.4. Kinijos saugumizacijos Lietuvoje prognozavimo išvados

Apibendrinus galima teigti, kad 2020-2024 metų kadencijai išrinktas Seimas ėmė brėžti naują Lietuvos politikos Kinijos atžvilgiu kryptį. Ši kryptis prieštarauja komunistinės Kinijos siekiams, tokiems kaip Taivano prijungimui prie Kinijos, uigūrų ir Honkongo gyventojų teisių pažeidimams. Atlikus prognozavimo tyrimą, pastebima, kad trumpuoju laikotarpiu Lietuvos politika Kinijos atžvilgiu, tikėtina, nepakeis veikimo krypties ir įgalins saugumizuoti prieštaringsiomis vertinamas Kinijos idėjas. Visgi, svarbu pastebėti, kad ilguoju laikotarpiu gali įvykti Lietuvos politikos Kinijos atžvilgiu pokytis. Tikėtina galimybė, jog pasikeitus valdžiai, gali būti kitaip interpretuojamas Kinijos vertinimas. Svarbu akcentuoti, kad didžioji rinkėjų dalis Lietuvoje (net 40 procentų) neturi nuomonės apie Kiniją. Dėl to, yra tikimybė, kad jeigu išliks didelė neapsisprendusiųjų dalis, nauja valdžia neapsisprendusiuosius bandys įtikinti dėl savo pozicijos Kinijos atžvilgiu – draugiškos arba nedraugiškos.

IŠVADOS

1. Saugumizacijos teorija yra vykdoma tuomet, kai objektas įvardija pavojų egzistencine grėsme. Saugotinais objektais gali būti valstybė ir jos sudėtinės dalys: vyriausybė ir suverenumo išlaikymas, teritorinis vientisumas ir visuomenės apsauga. Saugumizacija pradedama nuo kalbos aktų, t.y. objektas gali pavirsti saugumo problema, kai jis yra įvardijamas problema – tokiu būdu įvardyta problema patenka į svarbiausią sritį tam, kad būtų galima ją spręsti. Visgi, tolimesnis saugumizacijos procesas yra kompleksiškesnis. Saugumizacijos įgyvendinimas susideda iš kelių etapų: grėsmės atpažinimo, veiksmų plano kūrimo ir veiksmų plano įgyvendinimo. Tai, ar saugumizacijos procesas yra legitimus, galima vertinti pasitelkiant teisingos saugumizacijos (angl. just securitization) vertinimo aspektus: įvertinti, ar pasirenkamos teisingos priežastys, teisingi referenciniai objektai, teisingas saugumizacijos iniciavimas bei teisingas saugumizacijos įgyvendinimas. Svarbu paminėti, kad saugumizacija turi rizikos dėl to, kad saugumizuojant tam tikrą veikėją gali būti stokojama objektyvumo, taip pat atsiranda tikimybė, kad gali būti piktnaudžiaujama saugumizuojančiu veiksmu. Verta akcentuoti, kad saugumizacijos teorijoje svarbią vietą užima ir jai priešingas procesas – desaugumizacija. Ji gali būti vykdoma pasitelkiant skirtingus metodus, tokius kaip nutildymą ar pakeitimą. Be to, ne tik saugumizacija, bet ir desaugumizacija gali turėti rizikos. Ji gali būti naudojama kaip švelniosios galios įrankis, kuriuo siekiama pozityvaus – ne grėsmingo – įvaizdžio formavimo. Desaugumizaciją kaip švelniosios galios įrankį efektyviai naudoja Kinija, kuri pabrėžia savo investicijų reikšmę ekonomikos gaivinimui, nepaisant su Kinijos investicijomis siejamos grėsmės.

2. Bandymas saugumizuoti Kiniją yra naujas reiškinys Lietuvos politikoje. Atskleista, kad 2018 metais, kai Seimo nariai Mantas Adomėnas ir Aušra Maldeikienė surengė pranešimą spaudai, pavadinimu „Taivanas turi sugrįžti į pasaulio tautų ratą visa apimtimi“, ši diena buvo reikšminga dėl pirmo saugumizacijos etapo įvedimo – grėsmės atpažinimo. Be to, didelės reikšmės Lietuvos bandymui saugumizuoti Kiniją turėjo rezoliucijų dėl Kinijos teikimas Seime. Rezoliucijos prisidėjo prie antrojo saugumizacijos etapo – veiksmų plano kūrimo. Nepaisant to, kad buvo patvirtinta tik viena rezoliucija („Dėl Lietuvos Respublikos Užsienio ir Europos politikos ilgalaikių gairių bei tęstinumo“) ir jos pagrindiniu objektu nebuvo laikoma Kinija, ši rezoliucija apibrėžė naujojo Seimo Lietuvos užsienio politiką 2020-2024 metais ir atskleidė prieštaravimą oficialiai Kinijos politikai. Rezoliucijoje buvo pažymėta, kad Seimas įsipareigoja remti ekonominio, socialinio, prekybinio, kultūrinio bendradarbiavimo plėtrą su Taivanu, Honkongu, nepaisant to, kad Kinija siekia išlaikyti savo įtaką

šiose teritorijose. Visgi, trečiasis saugumizacijos etapas – saugumizacijos įgyvendinimas – nebuvo įvykdytas. Ištirta, kad iki 2020 metų nebuvo bendro Kinijos vertinimo Lietuvos politikos formuotojų gretose ir dėl to Lietuvoje veikė dvi politikos Kinijos atžvilgiu kryptys: saugumizuojanti ir desaugumizuojanti. Pastebima, kad Kinijos saugumizacijos Lietuvoje šalininkai akcentuoja moralinius ir valstybės saugumo aspektus, o desaugumizacijos atstovai – ekonominę naudą. Tad nesant vieningai pozicijai, tai, kurios pozicijos šalininkai yra valdančioje daugumoje, gali nulemti Lietuvos politiką Kinijos atžvilgiu.

3. Remiantis šio darbo tyrimo duomenimis, trumpuoju laikotarpiu (1-3 m.) Lietuvos pozicija Kinijos atžvilgiu, tikėtina, išliks vis labiau saugumizuojanti ir prieštaraujanti Kinijos puoselėjimams tikslams, tokiems kaip siekimas užkirsti kelią diskusijoms apie Taivano nepriklausomybę, žmogaus teises Honkonge ir Sindziange. Šia politikos kryptį lems 2020-2024 metais išrinkta valdžia t.y. „Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai“. Ši politinė jėga prisidėjo prie pirmųjų rezoliucijų, saugumizuojančių Kiniją, kūrimo. Tačiau ilguoju laikotarpiu (nuo 3 metų ir ilgiau) politika Kinijos atžvilgiu gali pasikeisti. Dėl valdžios rinkimų 2024-2028-ųjų metų Seimo kadencijai, gali atsirasti politinė jėga, sieksianti palaikyti geresnius santykius su Kinija. Tokia galimybė reali dėl didelio šalies gyventojų nuomonės dėl Kinijos nesutapimo bei jokios pozicijos neturėjimo. Tad galima teigti, jog esant tokiai situacijai politinės jėgos gali imti manipuliuoti nuomonės vakuumu.

4. Tyrime atskleista, kad Seime yra teikiama pirmenybė ekonominiams arba saugumo interesams. Taip pat ir visuomenėje nėra aiškios pozicijos dėl Kinijos: apklausų duomenys atskleidė, kad dauguma Lietuvos piliečių neturi nuomonės dėl Kinijos veikimo Lietuvoje ir dėl to Lietuvos visuomenė vis dar nėra aktyviai kėlusį Kinijos vertinimo Lietuvoje klausimų. Šios priežastys turi įtakos tam, kad Kinija Lietuvoje vis dar nėra saugumizuota.

Tyrėjams, kurie skirs dėmesį būsimiems Lietuvos ir Kinijos santykių tyrimams, **rekomenduojama** atsižvelgti į būsimas gyventojų apklausas, politikų rengiamas rezoliucijas. Šis viešosios ir politinės erdvės stebėjimas gali padėti išvelgti ateities tendencijas. Taip pat yra svarbu nagrinėti VSD ir AOTD metines ataskaitas, nes jos atskleidžia, kiek dėmesio yra skiriama Kinijai Lietuvoje. Be to, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kaip keičiasi Kinijos vaidmuo tarptautinėje arenoje.

Literatūros sąrašas

1. He, K., Feng, H. (2014). *China's Bargaining Strategies for a Peaceful Rise: Successes and Challenges*. 168-170.
https://www.researchgate.net/publication/271400067_China's_Bargaining_Strategies_for_a_Peaceful_Rise_Successes_and_Challenges.
2. Booth, J. (2019). *To what extent does China represent a threat to the soft power primacy of the U.S.?* 5-6. <https://studenttheses.universiteitleiden.nl/access/item%3A2628792/view>
3. Downing, K. (2019). *How is China using environmentalism to gain influence in the developing world?* Student Repository. 3. <https://studenttheses.universiteitleiden.nl/handle/1887/68036>
4. Andrijauskas, K. (2021). *Kinijos ir Lietuvos santykiai 2020 m.: Nusimetant Kaukes?* 4. https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2021/01/SINO-LITHUANIAN-RELATIONS_leidinys_A4_LT.pdf
5. Zhao, K. (2016). *China's Rise and its Discursive Power Strategy*, Chinese Political Science Review. 541. <https://link.springer.com/article/10.1007/s41111-016-0037-8>
6. Martin, B. (2018). *The Nineteenth party congress: Here comes the future*, Anu Press. 26-27. https://www.jstor.org/stable/j.ctv1rmjm7.6?Search=yes&resultItemClick=true&searchText=xi+jinping+west&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dxi%2Bjinping%2Bwest&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A49a5a4950173094fd42eba3619623e00&seq=1#metadata_info_tab_contents
7. Zijderfeld, A. (2020). *Ecological Sustainability and the Chinese Belt and Road Project: An assessment of Strong Sustainability within the Standard Gauge Railway projects in Sub-Saharan Africa*, Universiteit Leiden The Netherlands. 3. <https://studenttheses.universiteitleiden.nl/access/item%3A2700626/view>
8. Shinn, D. (2015). *The Environmental Impact of China's Investment in Africa*, Cornell International Law Journal. 56. <https://core.ac.uk/download/pdf/216750696.pdf>
9. Sangqiao, L. (2020). *Re-thinking the Economic Development in China: As Seen from the Perspective of Negotiating Relationship between Public and Private Sectors*. 22. <https://studenttheses.universiteitleiden.nl/access/item%3A2700685/view>
10. Meer, Simone van der (2014). *The EU Towards China in Africa: Self-interest covered in a normative narrative*. 4.

- https://studenttheses.universiteitleiden.nl/handle/1887/28683?solr_nav%5Bid%5D=aa140ff991428222e629&solr_nav%5Bpage%5D=1&solr_nav%5Boffset%5D=5
11. Pereira, N., R., (2016). *Understanding the EU's Perspective on Human Rights Infringements by China in Tibet*. 39. <https://studenttheses.universiteitleiden.nl/access/item%3A2631408/view>
 12. Jakimow M., (2019) Desecuritisation as a soft power strategy: the Belt and Road Initiative, *European fragmentation and China's normative influence in Central-Eastern Europe*, Asia Europe Journal. 370. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10308-019-00561-3>
 13. Weaver, O. (2004). Aberystwyth, Paris, Copenhagen – New 'Schools' in Security Theory and their Origins between Core and Periphery”. 30. <https://www.scribd.com/document/181235764/Aberystwyth-Paris-Copenhagen-New-Schools-in-Security-2>
 14. Buzan, B., Waever, O., & Wilde, J. de. (1998). *Security a new framework for analysis*. 21-24. https://www.academia.edu/39047709/Buzan_Waever_and_De_Wilde_1998_Security_A_New_Framework_For_Analysis
 15. Taureck, R. (2006). *Securitization theory and securitization studies*. Journal of International Relations and Development. 55-56. <https://link.springer.com/article/10.1057/palgrave.jird.1800072>
 16. Floyd, R. (2019). *The Morality of Security, A theory of just securitization*. 74. https://books.google.lt/books?id=om2MDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=Just+Termination+of+Securitization&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwiy6r_w4XwAhVNCRAIHU-0BA0Q6AEwAHoECAMQAg#v=onepage&q=Just%20Termination%20of%20Securitization&f=false
 17. Aradau, C. (2004). *Security and The Democratic Scene: Desecuritization and Emancipation*, Journal of International Relations and Development. 2. https://www.researchgate.net/publication/42793985_Security_and_The_Democratic_Scene_Desecuritization_and_Emanicipation
 18. Maas, M.(2012). Security Will Not Save Us: Securitization Studies, the Problem of 'Normal / Democratic' Politics, and the Limits of Democratization as Normative-Political Panacea. 3. https://www.academia.edu/8086735/Desecurty_Will_Not_Save_Us_Securitization_Studies_the_Problem_of_Normal_Democratic_Politics_and_the_Limits_of_Desecuritization_as_Normative_Political_Panacea

19. Hansen, L. (2011). *Reconstructing desecuritisation: the normative-political in the Copenhagen School and directions for how to apply it*, Cambridge University Press.
<https://www.cambridge.org/core/journals/review-of-international-studies/article/abs/reconstructing-desecuritisation-the-normative-political-in-the-copenhagen-school-and-directions-for-how-to-apply-it/95688E8A47EDDFB162A6CA81386FB551>
20. Jackson-Preece, J. (2018). *Rearticulating the Friend–Enemy Distinction within States: The HCNM’s ‘New Diplomacy’ of Desecuritization*. *The Hague Journal of Diplomacy*. 524.
https://brill.com/view/journals/hjd/13/4/article-p523_7.xml?language=en
21. Tanve F., (2020), *The successful legitimization of the French interventions in Sahel*. 6.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1481490/FULLTEXT01.pdf>
22. Roush, P., M. (2015). *Securitization And Desecuritization In Estonia's Cyber Politics*. 11-14.
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/97769/GRADU-1436946969.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
23. Scobell, A., Burke, E. J., Cooper, C. A. I. I. I., Lilly, S., Ohlandt, C. J. R., Warner, E., & Williams, J. D. (2020). *China's Grand Strategy*. RAND Corporation.13-120.
https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2798.html
24. Charrett, C. (2009). *A critical application of securitization theory: overcoming the normative dilemma of writing security*. 15. http://www.icip.cat/wp-content/uploads/2020/11/wp7_ang.pdf
25. Buzan, B., Wæver, O., & Wilde, J. de. (1998). *Security a new framework for analysis*. 29.
https://www.academia.edu/39047709/Buzan_Waever_and_De_Wilde_1998_Security_A_New_Framework_For_Analysis
26. Scott, D. (2018). *China and the Baltic States: strategic challenges and security dilemmas for Lithuania, Latvia and Estonia*, *Journal on Baltic Security*. 29.
<https://sciendo.com/article/10.2478/jobs-2018-0001>
27. Andrijauskas, K. (2020). *The dragon and the knight: China's growing presence in Lithuania*. 10
. https://www.eesc.lt/uploads/news/id1137/v07_Dragon-and-Knight_leidinys_A4.pdf
28. Buckley, C. (2013). *China takes aim at western ideas*.
<https://www.nytimes.com/2013/08/20/world/asia/chinas-new-leadership-takes-hard-line-in-secret-memo.html>
29. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie krašto apsaugos ministerijos (2019). *Grėsmių nacionaliniam saugumui*

- vertinimas. 13-33. <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2019/02/2019-Gresmes-internetui-LT.pdf>
30. Rytų Europos studijų centras (2020). *Geopolitikos ir tarptautinės politikos bei grėsmių suvokimo tyrimas*, Vilnius. 38. <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2020/07/RESC-tyrimas.pdf>
31. Notten, P. W. F., Rotmans, J., van Asselt, M. B. A., & Rothman, D. S. (2003). *An updated scenario typology*. 423-443. <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.475.6692&rep=rep1&type=pdf>

Šaltiniai

1. Lubman, S. (2013). *Document No.9: The Party Attacks Western Democratic Ideals* <https://www.wsj.com/articles/BL-CJB-18646>
2. Lietuvos Respublikos Seimas (2019). *Rezoliucija dėl Lietuvos ir Kinijos santykių* [https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/62656bf0289a11ea8f0dfdc2b5879561?positionInSearchResu](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/62656bf0289a11ea8f0dfdc2b5879561?positionInSearchRes<u>u</u>)
3. He, K., Feng, H. (2014). *China's Bargaining Strategies for a Peaceful Rise: Successes and Challenges*. https://www.researchgate.net/profile/Kai-He-20/publication/271400067_China%27s_Bargaining_Strategies_for_a_Peaceful_Rise_Successes_and_Challenges/links/56e352da08ae68afa10ca9d0/Chinas-Bargaining-Strategies-for-a-Peaceful-Rise-Successes-and-Challenges.pdf
4. Völgyi, K. & Lukács, E., (2011). *Chinese and Indian FDI in Hungary and the role of Eastern Opening policy, Asia Europe Journal*. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10308-020-00592-1>
5. M., J. (2013). *Tilting backwards*. The Economist. <https://www.economist.com/analects/2013/06/24/tilting-backwards>
6. Briskey, M., García-Herrero, A., Tagliapietra, S., West, J., Schechter, P., & Lamp, N. (2017). *China, Europe and the Belt and Road Initiative*. BRINK. <https://www.brinknews.com/china-europe-and-the-belt-and-road-initiative/>
7. Beniušis, V. (2019)., *Kinijos ambasada atmeta Lietuvos priekaištus dėl incidento Katedros aikštėje: tai buvo spontaniška akcija*. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1093841/kinijos-ambasada-atmeta-lietuvos-priekaištus-del-incidento-katedros-aiksteje-tai-buvo-spontaniska-akcija>
8. BBC. (2018). *China Uighurs: Xinjiang legalises 're-education' camps*. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-asia-45812419>
9. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija (2020). *Kinija: Dvišaliai ekonominiai ryšiai su užsienio šalimis: Prekybiniai ekonominiai santykiai: Ekonominė diplomatija*. <https://urm.lt/default/lt/lietuva-kinija>
10. Grigolytė, R. (2018). *Dėl susitikimo su Dalai Lama Kinija galėtų bausti dar griežčiau?* [K. Andrijauskas]. <https://www.tspmi.vu.lt/komentarai/del-susitikimo-su-dalai-lama-kinija-galetu->

[bausti-dar-griezciau-k-andrijauskas/](#)

11. BNS (2017). *Baltijos jūroje prasidės Rusijos ir Kinijos karinių jūrų pajėgų pratybos.* <https://www.delfi.lt/news/daily/world/baltijos-juroje-prasides-rusijos-ir-kinijos-kariniu-juru-pajegu-pratybos.d?id=75282521>
12. 任洁(2012). *当前我国意识形态建设面临的六大挑战* <https://web.archive.org/web/20121031235702/http://theory.people.com.cn/n/2012/0703/c83855-18430666.html>
13. Ramzy, A., Buckley, C. (2019). *'Absolutely no mercy': Leaked Files Expose How China Organized Mass Detentions of Muslims.* <https://www.nytimes.com/interactive/2019/11/16/world/asia/china-xinjiang-documents.html>
14. Kutkaitytė, M. (2018). *Seimo narių A. Maldeikienės ir M. Adomėno pranešimas: „Taivanas turi grįžti į pasaulio tautų ratą visa apimtimi“.* https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=36002&p_k=1&p_t=261262
15. Jakučionis, S., Beniušis, V. (2019). *Vilniuje į paramos akciją Honkongui atvyko ir oponuojanti pusė: pasipylė politinės replikos ir apsižodžiavimai.* <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1090879/vilniuje-i-paramos-akcija-honkongui-atvyko-ir-oponuojanti-puse-pasipyle-politines-replikos-ir-apsizodziavimai>
16. Lietuvos Respublikos Seimas (2019). *Rezoliucija dėl Lietuvos ir Kinijos santykių.* <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/62656bf0289a11ea8f0dfdc2b5879561>
17. Lietuvos Respublikos Seimo nariai (2020). *Rezoliucija dėl paramos Taivanui.* <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/940b88e0895911ea51db668f0092944>
18. Lietuvos Respublikos Seimo nariai, (2020)., *Rezoliucija dėl Honkongo žmonių teisių ir laisvių* <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/1fc969f2a66611ea51db668f0092944>
19. Reuters/ABC (2021)., *More than 50 Hong Kong activists arrested under national security law* <https://www.abc.net.au/news/2021-01-06/over-50-hong-kong-activists-arrested-for-breaching-security-law/13035878>
20. Thomson Reuters. (2021). *Hong Kong government says it will not recognise BNO passports from Jan 31.* Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-hongkong-security-britain-china-passp-idUSKBN29Y1OL>
21. Lietuvos Respublikos Seimas (2020). *Dėl Lietuvos Respublikos užsienio ir Europos politikos ilgalaikių gairių bei tęstinumo* <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a609e6303b9311eb8c97e01ffe050e1c>

22. Seimo nariai.
https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=8801&p_k=1&p_a=5&p_asm_id=79141&pt=sn:3
23. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcija. https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=36197
24. ELTA, (2019). G. Surplys komunistinio Kinijos režimo grėsmės nesureikšmina: prasideda ta pačia raide kaip ir konfucionizmas. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/240477/g-surplys-komunistinio-kinijos-rezimo-gresmes-nesureiksmina-prasideda-ta-pacia-raide-kaip-ir-konfucionizmas>
25. Premjeras: „Kinija +16“ forumas – unikalus daugiasalio politinio bendradarbiavimo mechanizmas (2018). <https://lrv.lt/lt/naujienos/premjeras-kinija-16-forumas-unikalus-daugiasalio-politinio-bendradarbiavimo-mechanizmas>
26. Premjeras S. Skvernelis: Kinijos rinka atveriamą lietuviškai žemės ūkio produkcijai (2019). <https://lrv.lt/lt/naujienos/premjeras-s-skvernelis-kinijos-rinka-atveriama-lietuviskai-zemes-ukio-produkcijai>
27. Balčiūnas, A.(2020). Kaip Lietuvos gyventojai mato pasaulį – silpnę gali išnaudoti Rusija ir Kinija. <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1194424/kaip-lietuvos-gyventojai-mato-pasauly-silpnybe-gali-isnaudoti-rusija-ir-kinija>
28. Sprinter research (2020). Ką lietuviai iš tikrųjų mano apie Rusiją ir Putiną: Tyrimo rezultatai siunčia aiškia žinia Kremlui. https://www.spinter.lt/site/lt/vidinis_noslides/menutop/9/home/publish/MTMyMjs5Ozsw
29. Apie 2020-2024 m. Seimą https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35354&p_k=1
30. Balčiūnas, A. (2021). „Mes – ne bokso kriaušė“: nepaisydama kinų grasinimų, Lietuva rengiasi pripažinti genocidą <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1373237/mes-ne-bokso-kriause-nepaisydama-kinu-grasinimu-lietuva-rengiasi-pripazinti-genocida>
31. Beniušis, V. (2021). Kinija įvedė sankcijas Seimo narei Šakalienei ir trims diplomatams. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1370344/kinija-ivede-sankcijas-seimo-narei-sakalienei-ir-trims-diplomatams>
32. LRT RADIJAS, LRT.lt (2021). Žiniasklaida: Lietuva traukiasi iš 17+1 bendradarbiavimo formato su Kinija <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1372449/ziniasklaida-lietuva-traukiasi-is-17plus1-bendradarbiavimo-formato-su-kinija>

Summary

The thesis “Attempt to securitize China in Lithuania“ focuses on increasing China’s interest in Lithuania. **The object** is the process of securitization of China in Lithuania. **The aim** of this work is to reveal how the processes of securitization and desecuritization of China are functioning in Lithuania. In order to answer to the main question, there are four **objectives** in this work:

1. To determine the main aspects of securitization theory: the reasons of securitization and the risks associated with this process.
2. To analyze the importance of the positions and initiatives of Lithuania’s policymakers to the process of China’s securitization in Lithuania.
3. To disclose the tendencies between Lithuania and China in short term, mid-term and long-term.
4. To extract the main reasons why China is still not securitized in Lithuania.

The processes of securitization and desecuritization are being analyzed by using speeches of politicians and public documents. The analysis is enriched by secondary sources: articles, journals and press reports.

It has been found that certain political groups in Lithuania have started to raise the problem of China’s aggressive moves in international relations starting from the 2018. The problems such as the independence of Taiwan, the human rights of the people in Hong Kong and Xinjiang have attracted the attention of the Lithuania’s politicians. The attention of Lithuania to China’s role is highly connected with the previous government. In the 2016-2020 Parliament, the ruling party has been advocating the importance of economic relations with China. It must be noted that during this period the attention was not paid to the ongoing violations of the Chinese government. Despite that, in 2019-2020 there were three resolutions regarding China, none of them were registered. However, such stance of Lithuania’s politicians reflects how Lithuanian society views China. According to public polls, 34% of Lithuanians think that China is a friendly country, 26% have the opposite view and the biggest part of the respondents, 40%, do not have an opinion. Therefore, the results of this poll reflect the behavior of

politicians, who are not securitizing China and they are seeking for the deeper economic relations with China.

It has been observed that the tendencies regarding China are changing after the elections of the new Parliament in 2020. The new government is showing the signs of a more critical evaluation of China. The approved resolution “Regarding the long-term guidelines and continuity of the Republic of Lithuania’s foreign and European policies” pays attention to China as well. According to this resolution, “the Parliament is committed to support the economic, social, trade, cultural cooperation development with Taiwan, Hong Kong”. The resolution has been approved by 112 members of the Parliament. It demonstrates that Lithuania’s evaluation of China’s role is changing, and the priority is no longer the economy, but national security. However, it is important to highlight that there is a probability that after the elections in 2024, there might be a shift in power and the new majority may have a different view on China. Considering that public polls show that the majority of respondents do not have views on China, there is a huge possibility for new political forces to shape the views of Lithuanians.

Considering the current availability of research regarding Sino-Lithuanian relations, it is expected that this work will contribute to the further analysis on the development and potential risks of Sino-Lithuanian relations, because it would be relevant to the future of Lithuania’s strategic plans.